

Põllumajandustootmise investeeringutoetuste taotlejate finantsolukord ja väljavaated 2009. aastal

Analüüs on teostatud MAK 2007-2013 püsihindamise raames

Tartu 2009

Sisukord

1 PÕLLUMAJANDUSTOOTMISE INVESTEERINGUTOETUSTE TAOTLEJATE FINANTSOLUKORD JA VÄLJAVAATED 2009. AASTAL 3

1.1	Sissejuhatus.....	3
1.2	Ettevõtete finantsnäitajate analüüs.....	4
1.3	Maksevõimenäitaja	4
1.4	Võlakordaja.....	10
1.5	Likviidsusnäitaja	16
1.6	Piimakarjade struktuur uutes või rekonstrueeritud farmides ning rekonstrueerimata farmides.....	21
1.7	Piima kokkuostuhind	23
1.8	Ettepanekud ja soovitused.....	32

1 Põllumajandustootmise investeeringutoetuste taotlejate finantsolukord ja väljavaated 2009. aastal

1.1 SISSEJUHATUS

Eesti põllumajandusettevõtetes tekkis 1990ndatel aastatel ühest majandussüsteemist teise üleminekul suur investeeringute puudujääk. Alates 2001. aastast, mil käivitus SAPARD programm, on Eesti põllumajandustootjatel olnud hea võimalus kasutada investeeringute tegemisel EL kaasfinantseeritud investeeringutoetuste abi.

Kuna toetuste andmisel on oluliseks kriteeriumiks ettevõtja jätkusuutlikkus, ehk võime investeeringuobjekti sihipäraselt kasutada, siis on toetuse saamiseks kehtestatud ettevõtjatele teatud finantsnäitajate miinimumkriteeriumid.

2008 ja 2009 aasta on põllumajandustootjatele keerulised mitmel põhjusel – 2008 aasta ilmastikuolude tõttu jäi kasinaks ja kvaliteedilt kehvaks teraviljasaak, samas algas kiire põllumajandussaaduste hindade langus ning üldise majanduskeskkonna kiire jahenemine, koos krediitvõimaluste ahenemisega.

Käesolevas aruandes analüüsitakse Eesti põllumajandustootjate finantsnäitajate arengut viimastel aastatel ning väljavaateid lähitulevikus, et välja tuua põllumajandustootjate peamised probleemid, analüüsida, kas investeeringutoetuste kriteeriumide muutmise võiks tootjate keerulist majanduslikku olukorda leevendada ning pakkuda välja täiendavaid võimalusi sektori aitamiseks.

1.2 ETTEVÕTETE FINANTSNÄITAJATE ANALÜÜS

Käesolevas osas analüüsitakse maksevõimenäitajat, võlakordajat ja likviidsusnäitajat Eesti Statistikaameti ning FADNi andmetele tuginedes, samuti on analüüsitud finantsnäitajaid mikropõllumajandusettevõtete arendamise investeeringutoetuse (meede 1.4.1) ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse (meede 1.4.2) taotlejatest moodustatud valimi põhjal:

- Eesti Statistikaameti andmete põhjal tuuakse välja maksevõimenäitaja ja võlakordaja Eesti ettevõtete keskmisena ning põllumajanduse ja jahinduse keskmisena perioodil 2000 kuni 2006.
- FADNi andmetel esitatakse maksevõimenäitaja, võlakordaja ja likviidsusnäitaja põllumajandusettevõtete keskmisena, tootmistüübi keskmisena ning piimatootmisettevõtete, taimekasvatuseettevõtete ja segatootmistüübi ettevõtete suurusgruppide keskmisena perioodil 2000 kuni 2007.
- Mikropõllumajandusettevõtete arendamise investeeringutoetuse (meede 1.4.1) ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse (meede 1.4.2) taotlejatest moodustatud valimi (valimi moodustas Põllumajandusministeerium) põhjal esitatakse valimi keskmised, ning eeltoodud meetmete alt toetuse taotlemise positiivse ja negatiivse otsuse saanute keskmised maksevõimenäitajad, võlakordajad ja likviidsusnäitajad perioodil 2004 kuni 2007. Valimis oli 32 ettevõtet ning lähteandmetena kasutati kolme viimase aasta majandusaasta aruandeid.

1.3 MAKSEVÕIMENÄITAJA

Lühiajaliste kohustuste kattekordaja ehk **maksevõimenäitaja** näitab, kui palju on ettevõttel aruande koostamise hetkel käibevara kokku ühe krooni lühiajaliste kohustuste kohta ehk mitu korda on käibevara kogumaksumus suurem lühiajaliste kohustuste kogusummast. Teisisõnu iseloomustab see ettevõtte võimekust oma lühiajaliste kohustuste katmisel.

Antud kordaja arvutatakse järgmise valemiga:

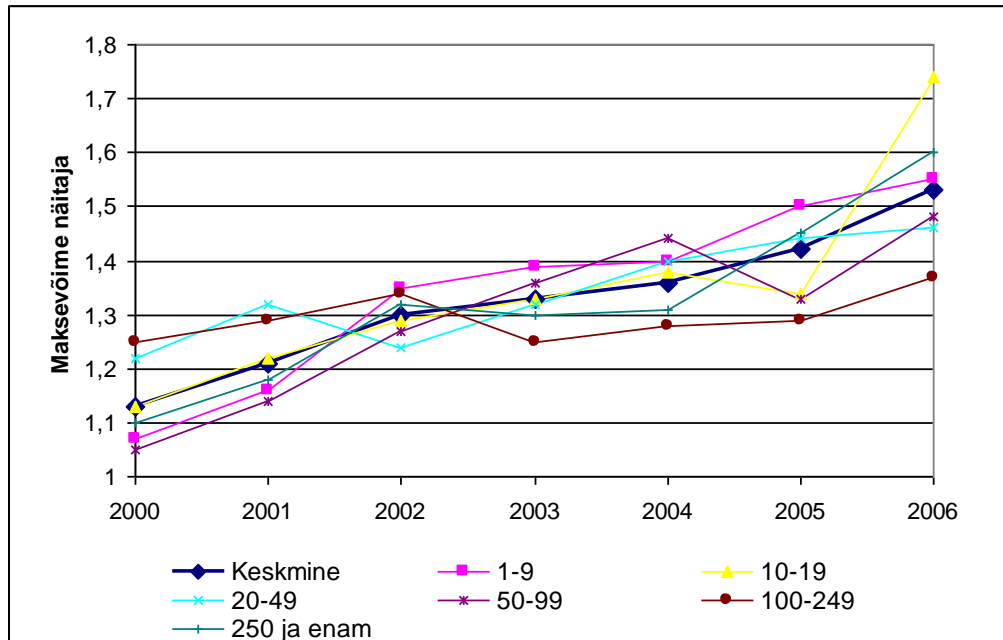
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja = käibevarad / lühiajalised kohustused

Kirjandusallikatele tuginedes on maailmas üldtunnustatud kriteeriumid järgmised:

Üle 1,6	hea
1,2-1,59	rahuldav
0,9-1,19	mitterahuldav
alla 0,9	nõrk

Põllumajandustootmise investeeringutoetuse andmist reguleerivates Põllumajandusministri määrustes on sätestatud, et antud kordaja väärtus peab olema suurem kui 1.

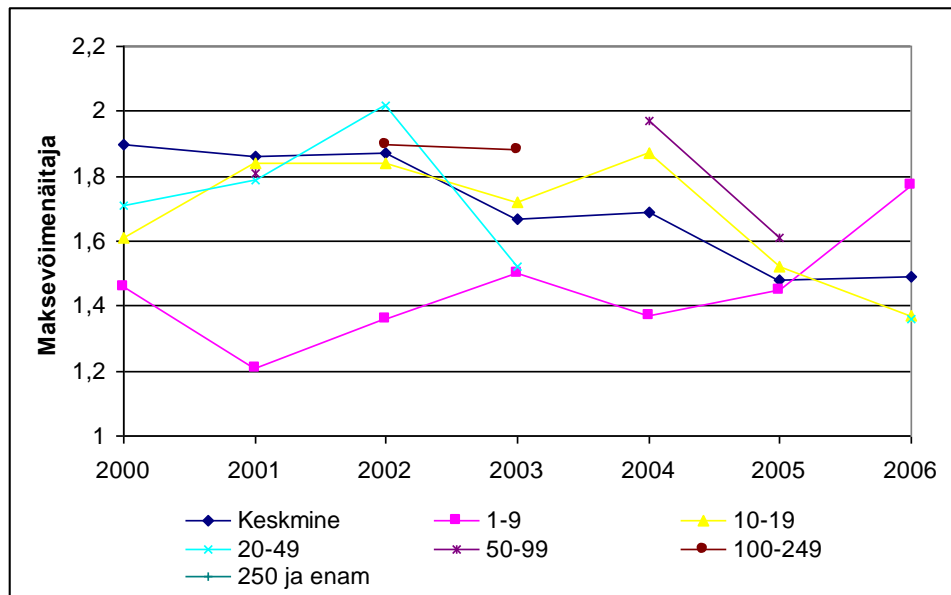
Eesti ettevõtetes keskmiselt on perioodil 2000 - 2006 lühiajaliste kohustuste kattekordaja kõigis ettevõtete suurusgruppides paranenud, mis viitab käibevarade osakaalu suurenemisele lühiajaliste kohustuste suhtes (joonis 1). Ettevõtted tulevad paremini toime lühiajaliste kohustuste tasumisega. ESA andmetel oli eesti ettevõtete keskmine lühiajaliste kohustuste kattekordaja ehk maksvõime näitaja 2006. aastal 1,5.

Joonis 1. Eesti ettevõtete tegevusalade keskmine maksevõime näitaja suurusgrupiti (töötajate arvu järgi) aastatel 2000-2006
(Allikas: Statistikaamet)

Kui Eesti ettevõtetes tervikuna on täheldatav lühiajaliste kohustuste kattekordaja paranemine, siis põllumajanduses ja jahinduses on olukord vastupidine (joonis 2). Üldiselt võib hinnata maksevõime näitaja väärtust rahuldavaks.

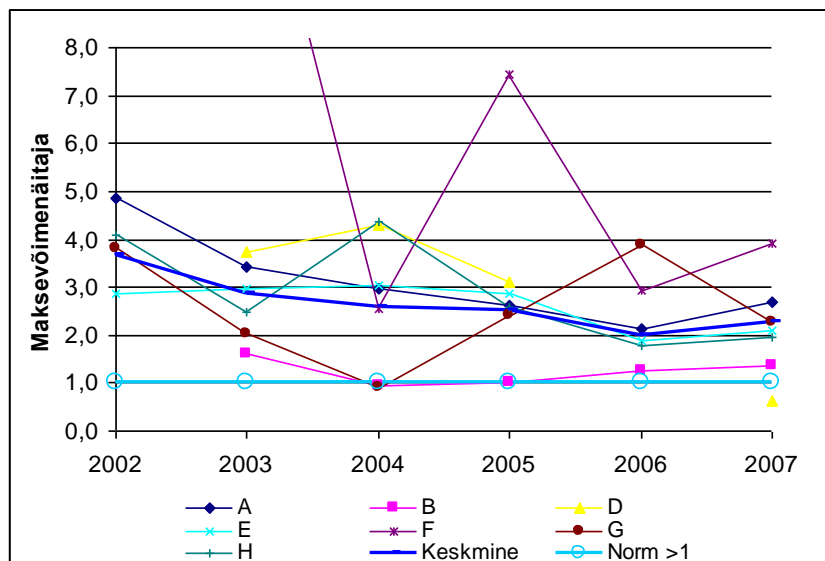
Kui mikropõllumajandusettevõtete puhul on täheldatav mõningane maksevõime näitaja väärtuse tõus, siis väikeettevõtete puhul jällegi langus. ESA andmetel oli põllumajanduse ja jahinduse keskmine lühiajaliste kohustuste kattekordaja ehk maksvõime näitaja väärtus 2006. aastal 1,5.

Joonis 2. Põllumajanduse ja jahinduse maksevõimenäitaja suurusgrupiti (töötajate arvu järgi) aastatel 2000-2006

(Allikas: Statistikaamet)

Analüüsidest põllumajandusettevõtete maksevõimenäitajat tootmistüübiti FADN andmetel, siis valdavalt kogu uuritava perioodi (2002-2007) vältel on näitaja keskmine väärtus olnud suurem kui 1, v.a 2004. aastal aianduse ning sea- ja linnukasvatuse ettevõtetel, kelle maksevõime näitaja oli siis 0,9 (joonis 3). Alates 2002. aastast on põllumajandusettevõtete keskmine maksevõimenäitaja järjest langenud. Kui 2002. aastal oli keskmine maksevõimenäitaja põllumajandusettevõtetel 3,7, siis 2007. aastal oli antud näitaja 2,3 (tabel 1).

Joonis 3. Põllumajandusettevõtte maksevõimenäitaja tootmistüübiti, aastatel 2002-2007

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Põllumajandusettevõtete tootmistüübiti uurides selgub, et parem maksevõime näitaja on olnud loomakasvatusega tegelevatel ettevõtetel, suhteliselt kriitiliste väärtustega näitajad on olnud

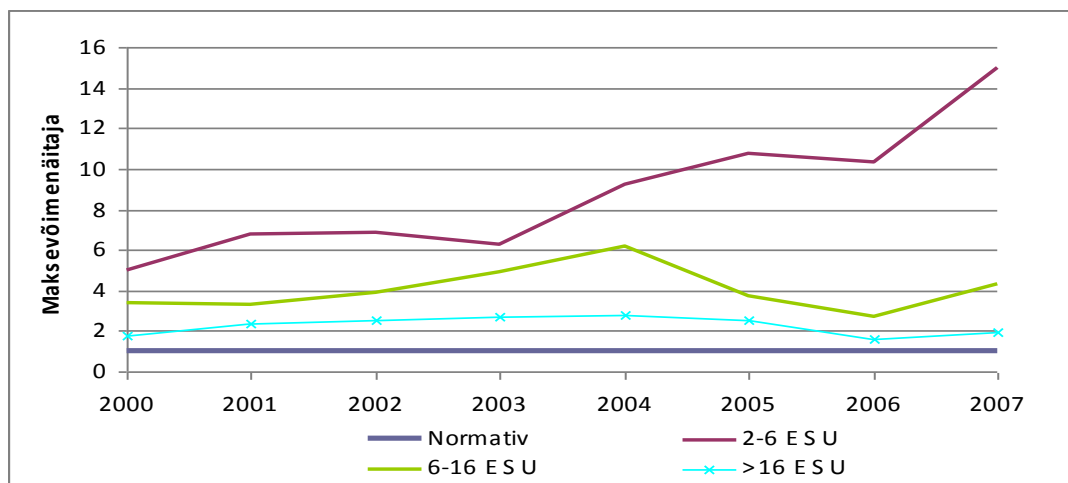
aiandusega tegelevatel ettevõtetel. Taimekasvatusega ja piimatootmisega tegelevate ettevõtete keskmine maksevõimenäitaja on olnud stabiilselt ligilähedane põllumajandussektori keskmise näitajaga, alates 2005. aastast võib sama kinnitada ka segatootmistüübiga ettevõtete kohta.

Tabel 1. Põllumajandusettevõtte maksevõimenäitaja tootmistüübiti, aastatel 2002-2007

Tootmistüüp		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Taimekasvatus	A	4,8	3,4	3,0	2,6	2,1	2,7
Aiandus	B	-	1,6	0,9	1,0	1,3	1,3
Püsiluhtuurid	D	-	3,8	4,3	3,1	-	0,6
Piimatootmine	E	2,9	3,0	3,0	2,9	1,9	2,1
Loomakasvatus	F	29,6	13,3	2,6	7,4	2,9	3,9
Sea- ja linnukasvatus	G	3,8	2,0	0,9	2,4	3,9	2,3
Segatootmine	H	4,1	2,5	4,4	2,6	1,8	2,0
Keskmine		3,7	2,9	2,6	2,5	2,0	2,3
Norm >1		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Maksevõimenäitajaid suurusgrupiti hinnates eristuvad selgesti suurusgruppi 2-6 ESU kuuluvad ettevõtjad, kelle maksevõime tase on märkimisväärselt kõrgem teiste suurusgruppi ettevõtjate omast (joonised 4, 5 ja 6). Kõige madalam on maksevõimenäitaja ettevõtetel, kes kuuluvad suurusgruppi rohkem kui 16 ESU. Ettevõtete suurusgruppe iseloomustavad näitajad on toodud tabelis 2. **Mida suuremat põllumajanduslikku tulu saab ettevõtte, seda madalam on maksevõime näitaja.** Sama tendents on täheldatav Eestis tervikuna, kus suuremate ettevõtete maksevõime näitaja on madalam kui väiksemate ettevõtete oma.

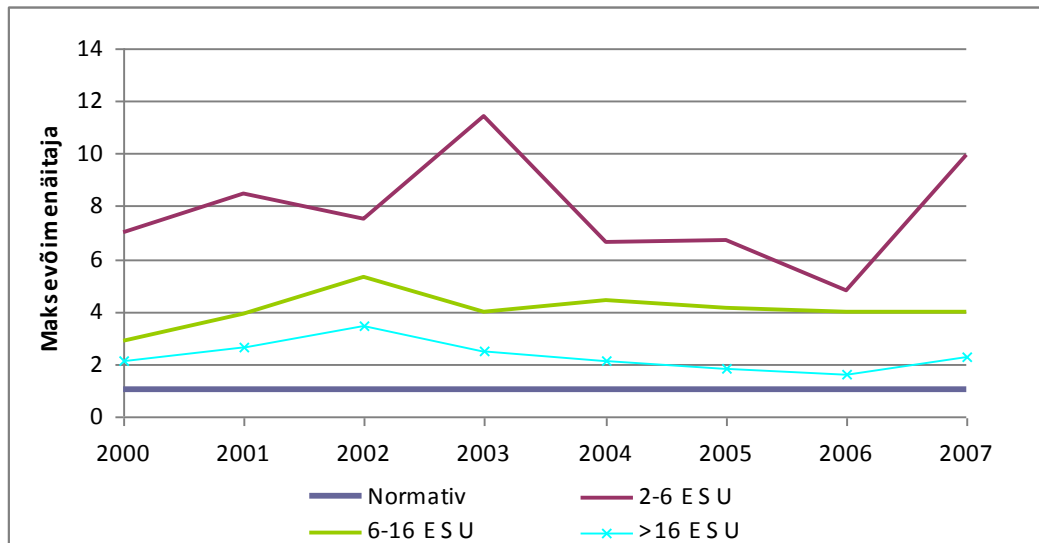

Joonis 4. Maksevõime piimatootmisettevõtetes, aastatel 2000-2007

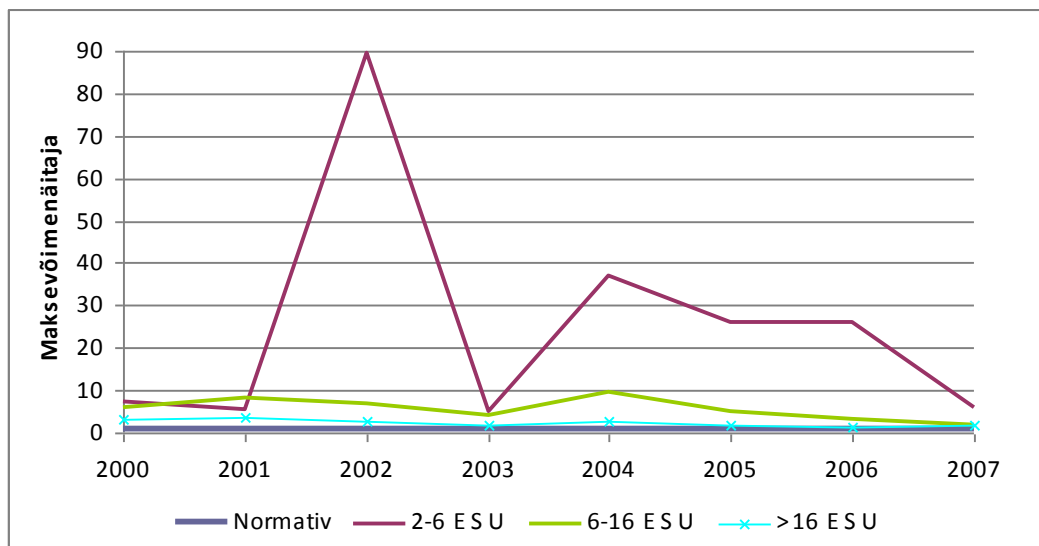
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Piimatootmise-, taimekasvatuse- ja segatootmistüübiga ettevõtete suurusgruppides on maksevõime keskmine näitaja suurem kui 1, mis on toetuse taotlemisel sätestatud maksevõimenäitaja alampiiriks. Kõige madalam väärtus on olnud vaadeldaval perioodil 2006. aastal segatootmise tootmistüübis suurusgrupis rohkem kui 16 ESU. Maksevõimenäitaja

keskmise väärtus oli siis 1,4, mis oli samal tasemel Eesti keskmisega ning põllumajanduse ja jahinduse sektori keskmise väärtusega (1,5).

Joonis 5. Maksevõime taimekasvatuse tegevõttes, aastatel 2000 – 2007
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Joonis 6. Maksevõime segatootmisettevõttes, aastatel 2000-2007
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

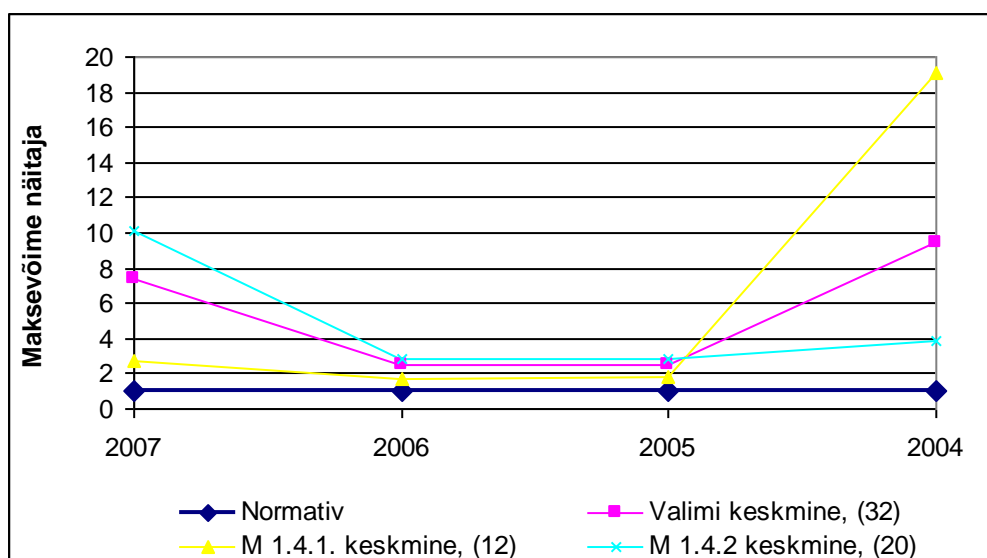

Tabel 2. FADN 2007. aasta põllumajandustootjate tootmismahu iseloomustavad näitajad

	2-6 ESU	6-16 ESU	>16 ESU
Taimakasvatus			
Põllumajandusmaa	39,6 ha	63,4 ha	346,9 ha
Kogutoodang	205 357 EEK	412 673 EEK	3 010 691 EEK
Piimatootmine			
Põllumajandusmaa	38,5 ha	62,2 ha	378,1 ha
Kogutoodang	194 675 EEK	538 096 EEK	5 252 781 EEK
Lehmade arv	6,5	14,3	114,8
Segatootmine			
Põllumajandusmaa	49,2 ha	114,6 ha	626,3 ha
Kogutoodang	216 887 EEK	471 870 EEK	8 534 659 EEK
Lehmade arv	1,4	5,2	102,1

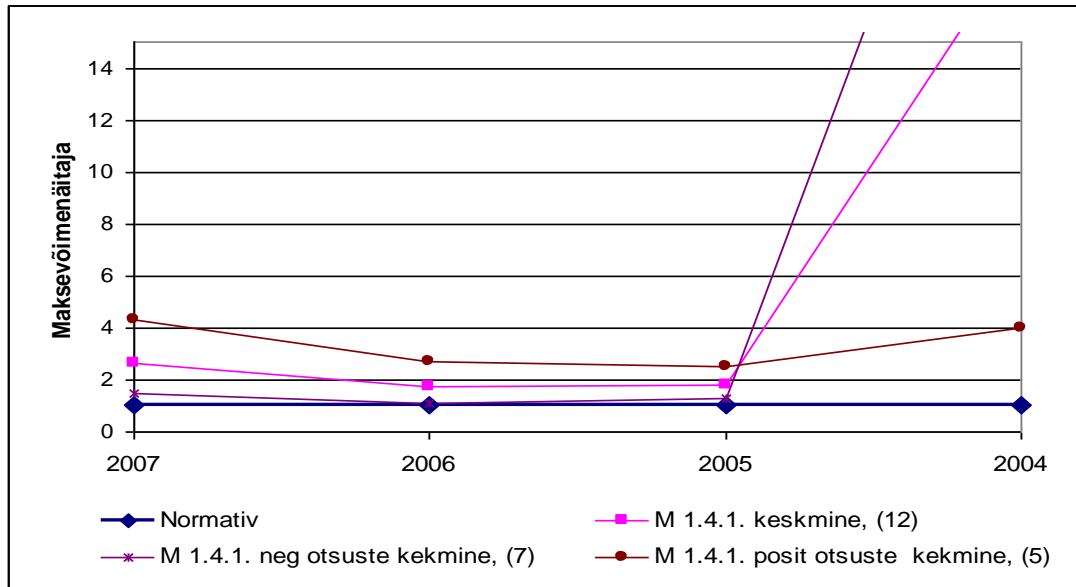
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Mikropõllumajandusettevõtete arendamise investeeringutoetuse (meede 1.4.1) ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse (meede 1.4.2) taotlejatest moodustati 32 ettevõtet hõlmav valim, kus mikropõllumajandusettevõtete arendamise investeeringutoetuse taotlejaid oli 12 ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse taotlejaid 20. Antud valimi keskmine maksevõime näitaja 2007. aastal oli 7,3 (joonis 7). Meetme 1.4.2 alt taotlejate maksevõimenäitaja on alates 2005. aastast kõrgem kui meetme 1.4.1 alt taotlejate vastavad näitajad.

Joonis 7. Taotlejate maksevõime keskmised näitajad, 2004-2007

Meetme 1.4.1. alt taotlejate puhul uuriti positiivse ja negatiivse toetuse taotlemise rahuldamisotsuse saanute maksevõimenäitajate erinevust. Analüüsisist selgus, et negatiivse otsuse saanud taotlejate keskmine maksevõime näitaja oli oluliselt madalam positiivse otsuse saanud taotlejate omast (joonis 8). Kui 2007. aastal oli negatiivse otsuse saanud taotlejate keskmine maksevõime näitaja 1,5, siis positiivse otsuse saanud taotlejate keskmine maksevõime näitaja oli 4,3. Meetme 1.4.1 alt taotluse rahuldamata jätmise otsuse saanud taotlejate hulgas esines ettevõtteid, kelle maksevõimenäitaja oli alla 1, nende ettevõtete käibevarad ei katnud lühiajalisi kohustusi.

Joonis 8. Meetme 1.4.1. taotlejate maksevõime keskmised näitajad, 2004-2007

1.4 VÕLAKORDAJA

Võlakordaja näitab võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis, see tähendab kui suurel määral on ettevõtte vara finantseeritud laenukapitaliga ehk kui palju oli bilansipäeval kohustusi kokku varade iga krooni kohta.

Kreeditorid eelistaksid näha võlakordajat madalana, sest siis on nende risk väiksem. Suure võlakoormuse korral võib müügitulu või debitoorse võla laekumissageduse järsk langus osutada saatuslikuks ning ettevõtte ei saa oma kohustusi tasutada ning sellega seoses kasvab võlausaldajate poolne risk.

Võlakordaja suur väärtus tingib kreditori kõrgema intressimäära kehtestamise kohustuse täiendava riski võtmise eest. Kui võlakordaja ületab teatud suuruse, ei ole ettevõttel üldse võimalik võlgu võtta – kreditorid pole nõus riskima isegi väga kõrge intressimäära puhul.

Võlakordaja “õige” väärtus sõltub paljudest erinevatest teguritest, sh ka majandusharu teiste ettevõtete vastavatest näitajatest, laenu saamise võimalustest, tulude stabiilsusest.

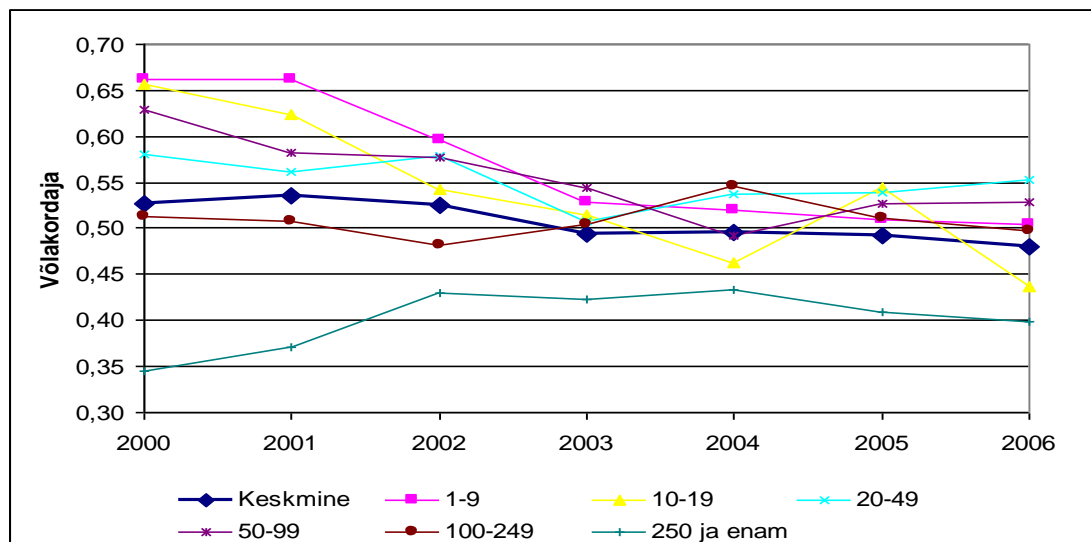
Finantsjuhtimise alases kirjanduses väidetakse, et võlakordaja võiks olla kuni 0,7. Võõrkapitali puudumine või väike osakaal võib anda tunnistust sellest, et ettevõttel puuduvad tulused projektid tegevuse arendamiseks tulevikus või ei leidu turul sobivaid laenuinstrumente. (Kõomägi 2006, lk.125)

Antud kordaja arvutatakse järgmise valemiga: $Võlakordaja = kohustused / varad$

Põllumajandustootmise investeringutoetuse andmist reguleerivates põllumajandusministri määrustes on sätestatud, et kordaja väärtus peab olema väiksem kui 0,7.

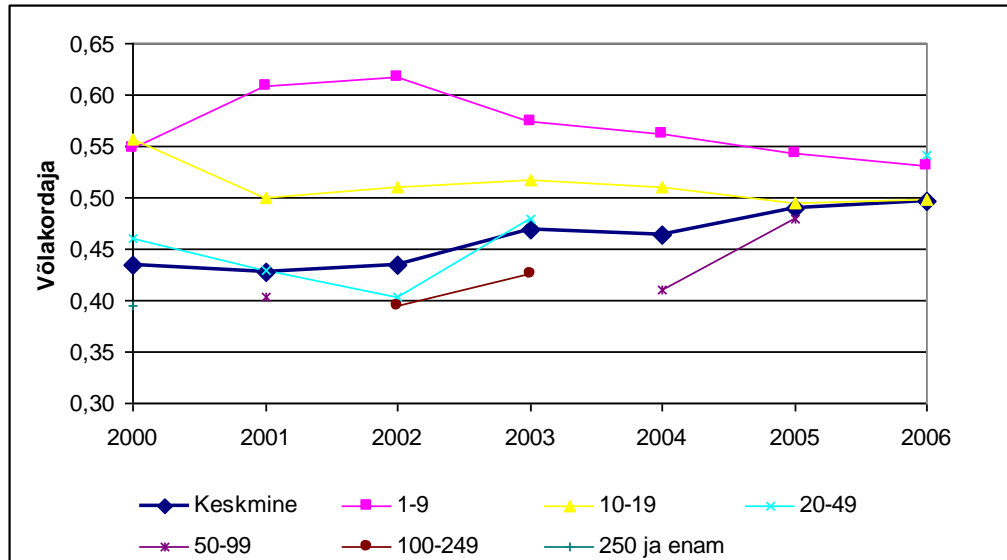
Perioodil 2000-2006 jäi Statistikaameti andmetel Eesti ettevõtete keskmine võlakordaja vahemikku 0,48 kuni 0,54 (joonis 9). Täheldatav on teatav tendents kordaja väärtuse vähenemise suunas. Ettevõtteid suurusgrupiti analüüsid selgub, et kordaja väärtus on suurem väikeettevõtetel kui suurettevõtetel, mis viitab väikesemate ettevõtete suuremale võlakoormusele.

Põllumajanduse ja jahindusega tegelevate ettevõtete võlakordaja jäi perioodil 2000-2006 vahemikku 0,43 kuni 0,5 (joonis 10). Põllumajandusettevõtte puhul on täheldatav aasta-aastalt näitaja keskmise väärtuse suurenemine, samas Eesti keskmine väheneb. Mikro- ja väikepõllumajandusettevõtete puhul on märgatav võlakoormuse teatav langus. Kõige enam on võõrkapitaliga finantseeritud mikropõllumajandusettevõtjad.

Joonis 9. Eesti ettevõtte tegevusalade keskmine võlakordaja suurusgrupiti (töötajate arvu järgi), aastatel 2000-2006

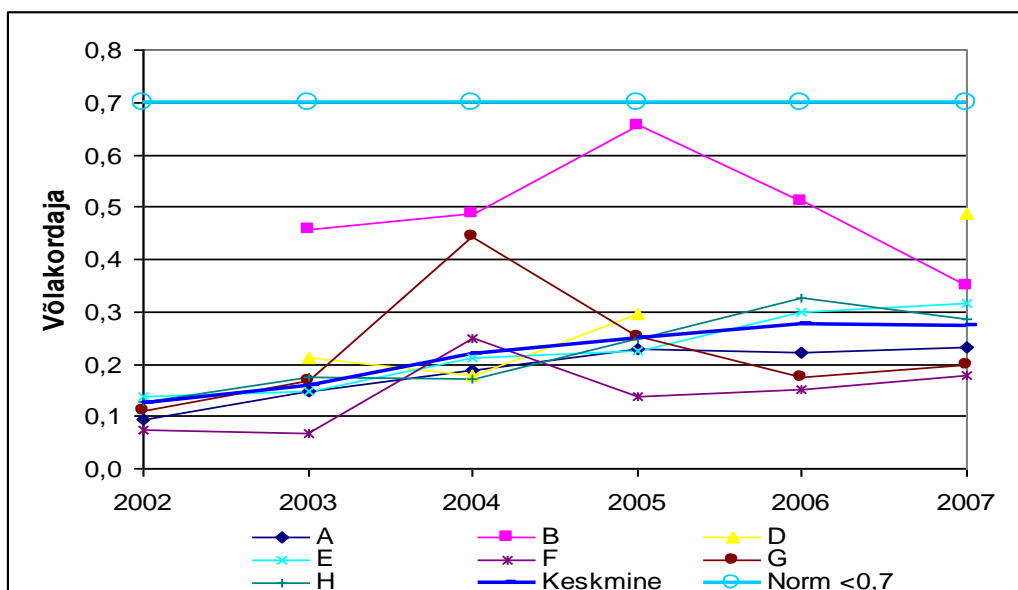
(Allikas: Statistikaamet)

Joonis 10. Põllumajanduse ja jahinduse võlakordaja suurusgrupiti (töötajate arvu järgi), aastatel 2000-2006

(Allikas: Statistikaamet)

FADN andmetel on Eesti põllumajandusettevõtete võlakordaja tunduvalt madalam kui Statistikaameti andmetel. Näitaja keskmine väärtus oli perioodil 2002 kuni 2007 vahemikus 0,1 kuni 0,3, mis tähendab, et keskmiselt oli kõige rohkem kuni 30% põllumajandusettevõtete varade mahust finantseeritud võõrkapitaliga (joonis 11 ja tabel 3). **Määrustes sätestatud võlakordaja piirväärtuse 0,7 ja 2007. aasta keskmine võlakordaja 0,3 vahel esineb oluline erinevus, mistõttu seadusega sätestatud piirväärtuse muutmiseks objektiivset põhjust ei ole.**

Joonis 11. Põllumajandusettevõtete võlakordaja tootmistüübiti, aastatel 2002-2007

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

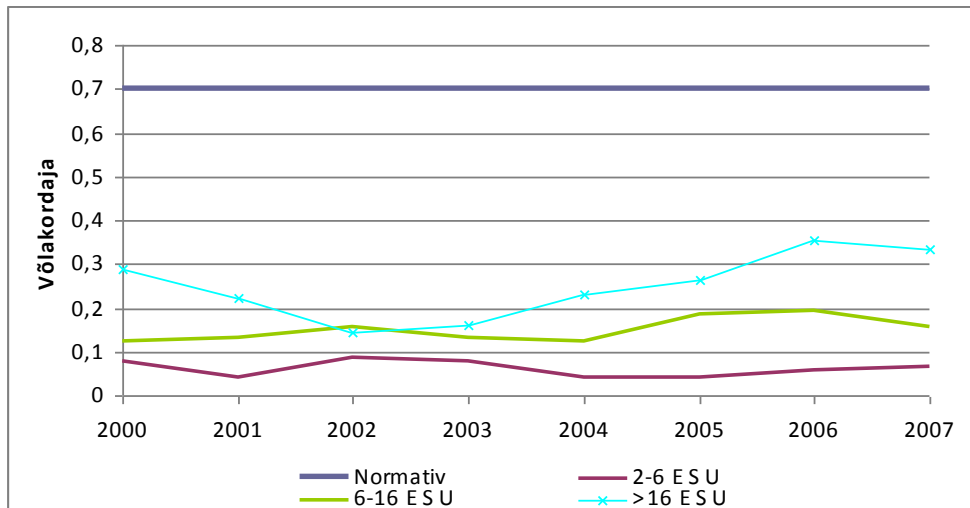
Põllumajandusettevõtete tootmistüübiti tulemusi analüüsidest selgub, et olulised erinevused sektori keskmise võlakordajaga võrreldes on esinenud aianduse tootmistüübis, kuid mis on aasta aastalt ühtlustunud sektori keskmise näitajaga. Suurim erinevus 2007. aastal oli püsilikultuuride tootmistüübis, kus keskmine võlakordaja oli 0,5. Keskmisest madalama võlakordajaga on loomakasvatuse, sea- ja linnukasvatuse ning taimekasvatuse ettevõtted, keskmine võlakordaja nendel ettevõtetel on 2007. aastal 0,2.

Tabel 3. Põllumajandusettevõtete võlakordaja tootmistüübiti, FADN 2002-2007

Tootmistüüp		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Taimekasvatus	A	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Aiandus	B	-	0,5	0,5	0,7	0,5	0,3
Püsilikultuurid	D	-	0,2	0,2	0,3	-	0,5
Piimatootmine	E	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3
Loomakasvatus	F	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Sea- ja linnukasvatus	G	0,1	0,2	0,4	0,3	0,2	0,2
Segatootmine	H	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Keskmine		0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Norm <0,7		0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7

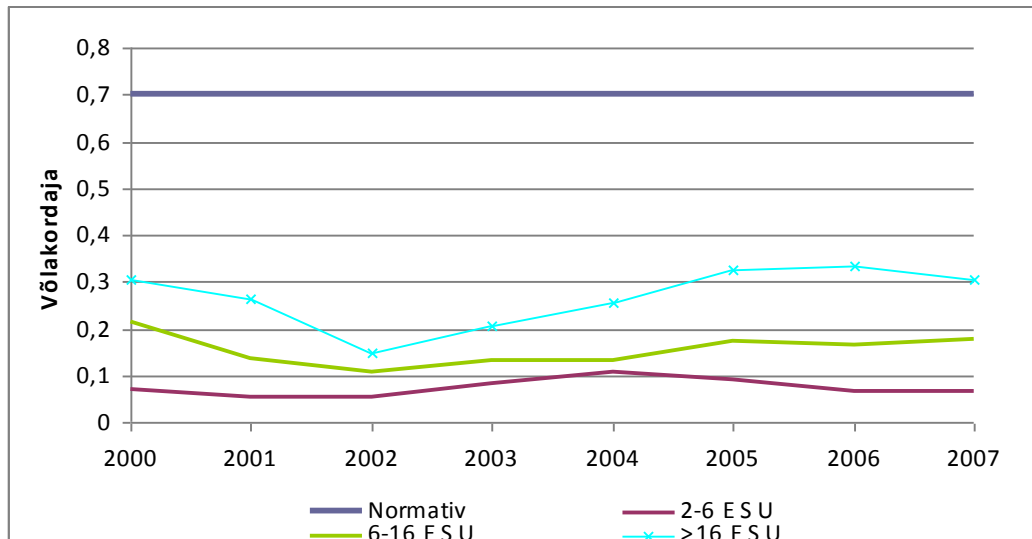
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Piimatootmis-, taimekasvatus- ja segatootmisettevõtete keskmist võlakordajat suurusgrupiti analüüsidest selgub, et kõige madalama võlakordajaga on suurusgruppi 2 kuni 6 ESU kuuluvad ettevõtted, kelle keskmine võlakordaja on olnud stabiilselt 0,1 perioodil 2000 kuni 2007 (joonised 12, 13 ja 14). Suurusgrupis enam kui 16 ESU jäävatel ettevõtetel on keskmine võlakordaja suurim, olles 2007 aastal keskmiselt 0,4, mis on samuti oluliselt madalam määrustes kehtestatud normatiivsest väärtusest 0,7.

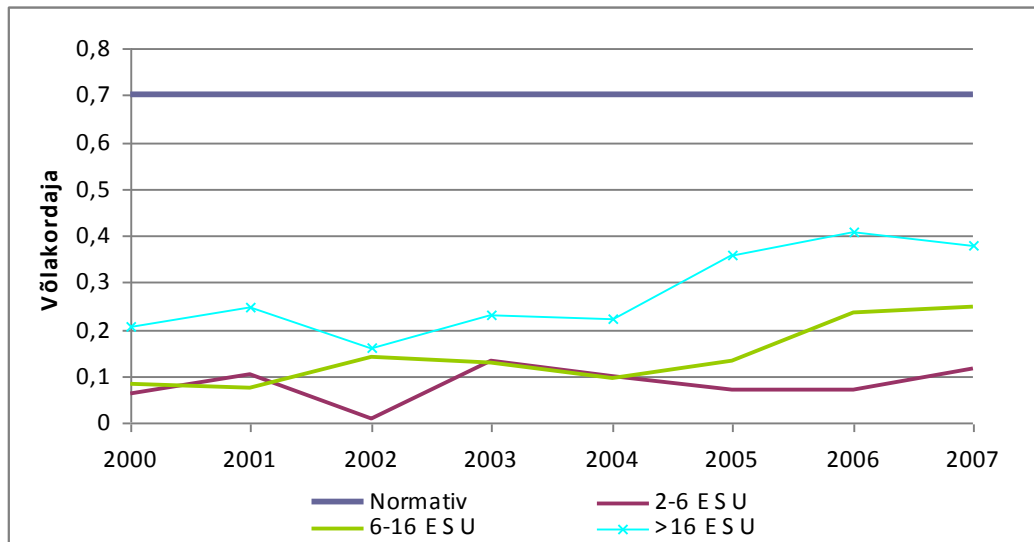
Joonis 12. Võlakordaja piimatootmisettevõtetes, aastatel 2000-2007

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Joonis 13. Võlakordaja taimekasvatuseettevõtetes, aastatel 2000-2007

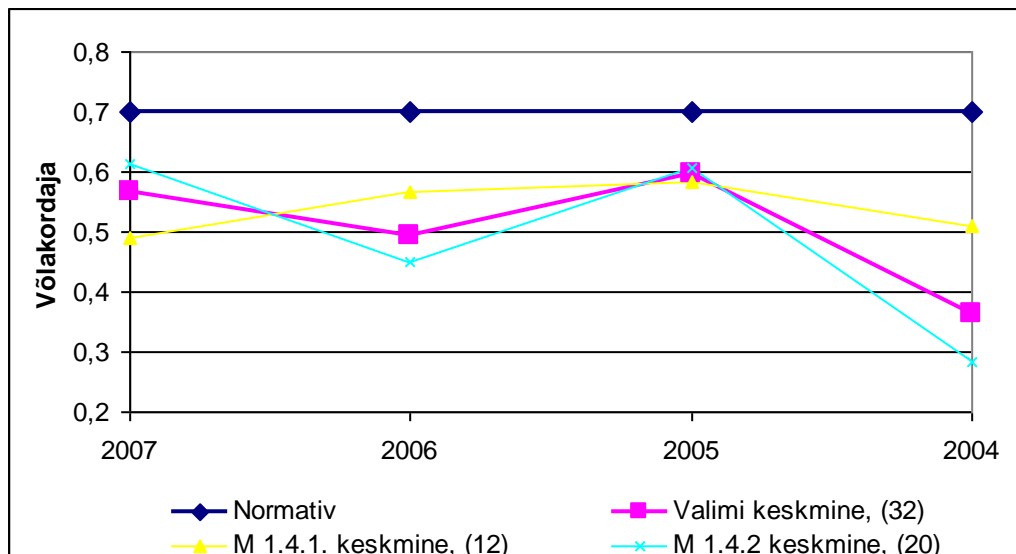
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Joonis 14. Võlakordaja segatootmisettevõtetes, aastatel 2000-2007

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

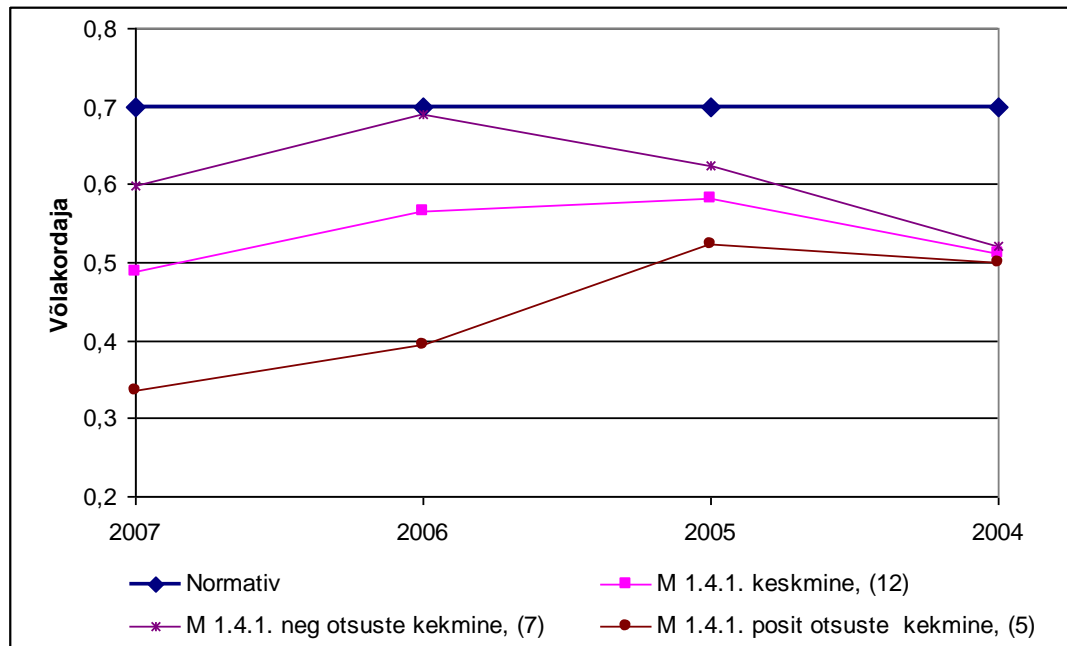
Mikropõllumajandusettevõtete arendamise investeeringutoetuse (meede 1.4.1) ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse (meede 1.4.2) taotlejatest moodustatud valimi keskmine võlakordaja 2007. aastal oli ca 0,6 (joonis 15), mis on kõrgem kui Statistikaameti põllumajanduse ja jahinduse sektori keskmine ning olulisel määral kõrgem kui FADN põllumajandussektori keskmine. Erinevate meetmete alt toetuse taotlejate keskmise võlakordaja vahel olulisi erinevusi ei ole.

Joonis 15. Taotlejate keskmine võlakordaja, 2004-2007

Meetme 1.4.1 alt toetuse taotlejate positiivse ja negatiivse otsuse saanute võlakordajates on täheldatav oluline erinevus, tulemused erinevad kaks korda (joonis 16). Kui positiivse otsuse saanute keskmine võlakordaja oli 0,3, siis negatiivse otsuse saanute keskmine oli 0,6, kuid, mis

on siiski väiksem, kui määrustes kehtestatud võlakordaja piirväärtus 0,7. See asjaolu annab samuti kinnitust, et võlakordaja kehtestatud väärtuse muutmine pole põhjendatud.

Joonis 16. Meede 1.4.1. taotlejate võlakordaja keskmised näitajad, 2004-2007

1.5 LIKVIIDSUSNÄITAJA

Likviidsusnäitaja iseloomustab kiireloomulist maksevõimet. Näitaja arvutamisel on käibevarade väärtusest maha arvatud väiksema likviidsustasemega varade maksumus. Üldjuhul arvestatakse käibevarade maksumusest maha varude maksumus. Kuid madala likviidsustasemega on ka käibevarade koosseisus kajastatav bioloogiline vara ja müügiototel põhivara, mis tuleb likviidsusnäitaja arvutamisel samuti käibevarade maksumusest maha arvata. Likviidsuskordaja kirjeldab täpsemini ettevõtete lühiajalist maksevõimet kui lühiajalise võlgnevuse kattekordaja. Likviidsusnäitaja näitab, kui palju on ettevõttel likviidset varalist ressursi olemasolevate lühiajaliste kohustuste katmiseks.

Näitaja arvutatakse järgmise valemiga:

$$\text{Likviidsusnäitaja} = (\text{käibevarad} - \text{varud}) / \text{lühiajalised kohustused},$$

kus varude hulka arvatakse ka käibevarades kajastatav bioloogiline vara ja müügiototel põhivara.

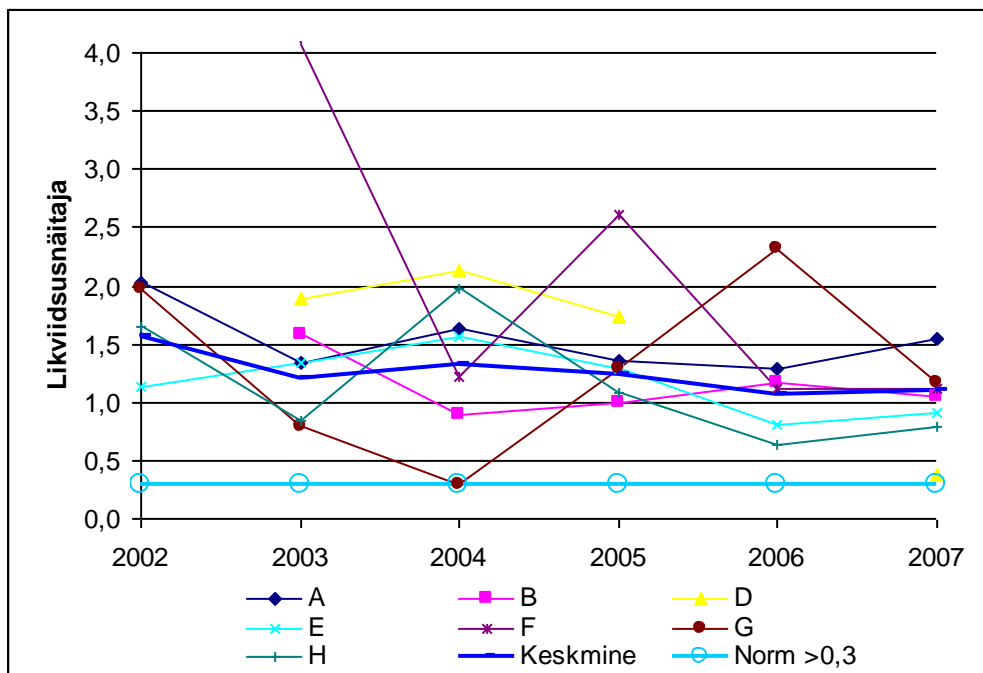
Kirjandusallikatele tuginedes on maailmas üldtunnustatud kriteeriumid järgmised:

Üle > 0,9	hea;
0,6 – 0,89	rahuldav;
0,3 – 0,59	mitterahuldav;
Alla < 0,3	nõrk.

RAK 2004-2006 põllumajandustootjate investeringutoetuste puhul oli likviidsuskordaja minimaalseks väärtuseks sätestatud 0,3. MAK 2007–2013 raames antud näitajale kriteeriume sätestatud ei ole.

FADN andmetel on põllumajandusettevõtete keskmine likviidsusnäitaja olnud hea, 2007.aastal oli näitaja keskmine väärtus 1,1 (joonis 17 ja tabel 4). Likviidsusnäitaja muutumise dünaamika on sarnane maksevõimenäitaja muutumisele. Kui maksevõimenäitaja viitas suhteliselt kehvale maksevõimele aiandusega tegelevates ettevõtetes, siis likviidsusnäitaja seda ei kinnita. Aiandusega tegelevate ettevõtete keskmine likviidsuskordaja on samas suurusjärgus sektori keskmisega 2006. ja 2007. aastal.

Põllumajandussektori keskmise näitajaga võrreldes on madalamad väärtused piimatootmisega ja segatootmisega tegelevatel ettevõtetel, kelle likviidsusnäitajad olid 2007. aastal vastavalt 0,9 ja 0,8, mis on üldiselt head näitajad.

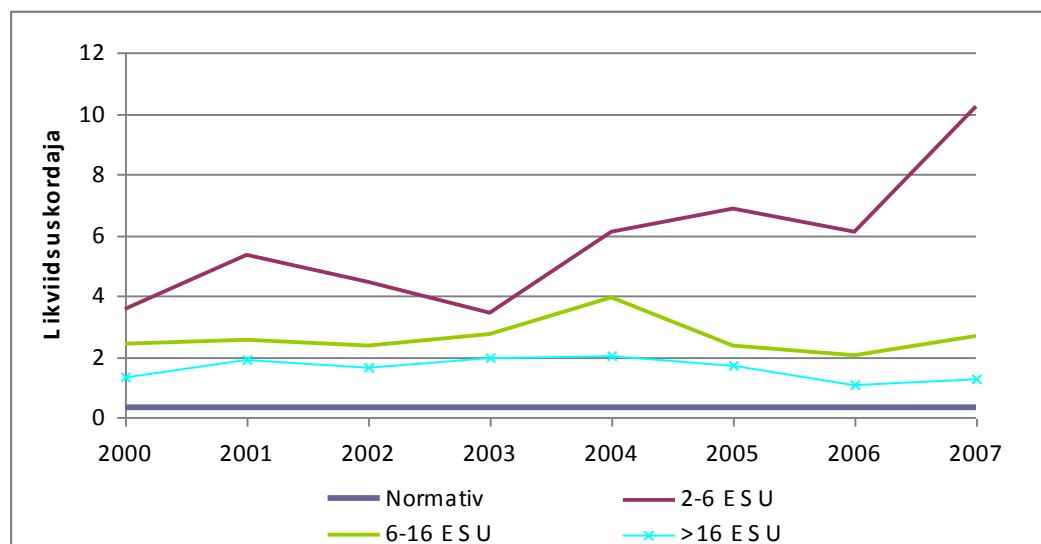
Joonis 17. Põllumajandusettevõtete likviidsusnäitaja tootmistüübi, aastatel 2002-2007
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Tabel 4. Põllumajandusettevõtete likviidsusnäitaja tootmistüübiti, FADN 2002-2007

Tootmistüüp		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Taimekasvatus	A	2,0	1,3	1,6	1,4	1,3	1,5
Aiandus	B	-	1,6	0,9	1,0	1,2	1,1
Püsiluhtuurid	D	-	1,9	2,1	1,7	-	0,4
Piimatootmine	E	1,1	1,3	1,6	1,3	0,8	0,9
Loomakasvatus	F	7,7	4,1	1,2	2,6	1,1	1,1
Sea- ja linnukasvatus	G	2,0	0,8	0,3	1,3	2,3	1,2
Segatootmine	H	1,6	0,8	2,0	1,1	0,6	0,8
Keskmine		1,6	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1
Norm >0,3		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

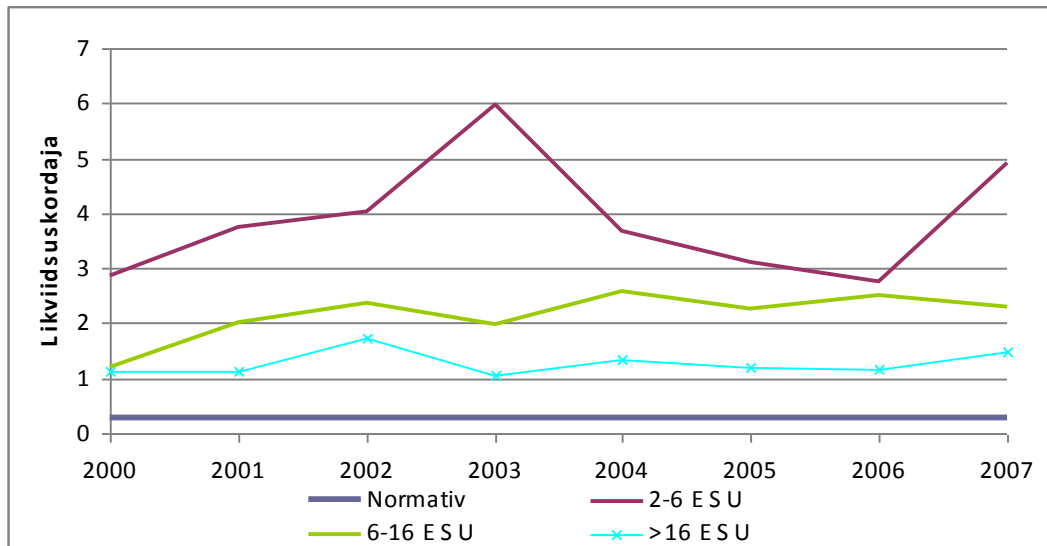
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Põllumajandusettevõtete likviidsuskordajaid suurusgrupiti hinnates saab kinnitust, et piimatootmisega ja taimekasvatusega tegelevates ettevõtetes on väga hea likviidsusnäitaja suurusgrupis 2 kuni 6 ESU. Suuremates suurusgruppides on piimatootmisega ja taimekasvatusega tegelevate ettevõtete likviidsusnäitaja väärtus madalam, kuid mitte kriitiline (joonised 18 ja 19).

Joonis 18. Likviidsuskordaja piimatootmises, aastatel 2000-2007

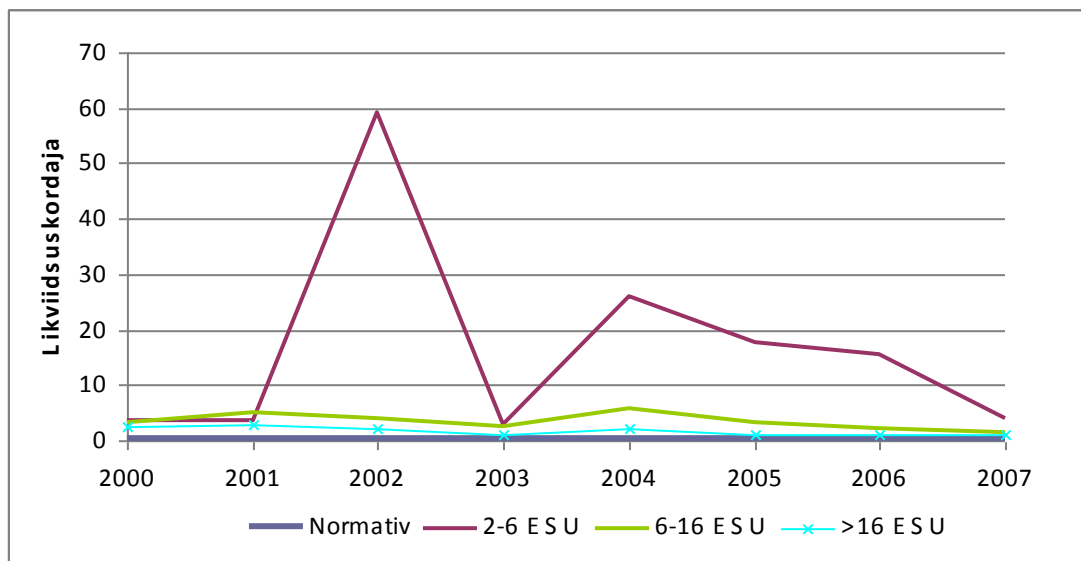
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Joonis 19. Likviidsuskordaja taimekasvatustevõtetes, aastatel 2000-2007

(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

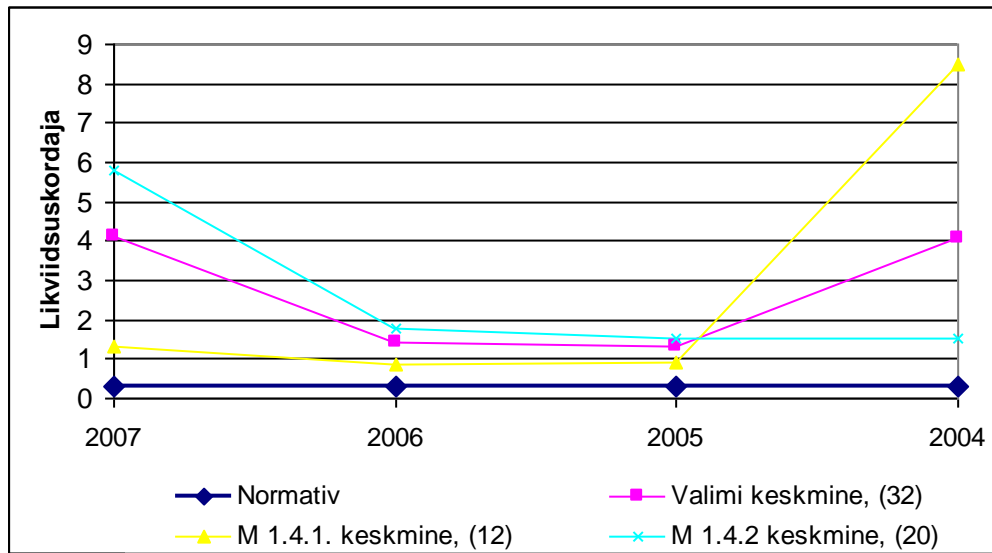
Kõige madalam likviidsuskordaja oli segatootmistevõtetel suurusgrupis rohkem kui 16 ESU, näitaja väärtus 2007. aastal oli 1,1, mis ei ole halb väärtus (joonis 20).

Joonis 20. Likviidsuskordaja segatootmistevõtetes, aastatel 2000-2007

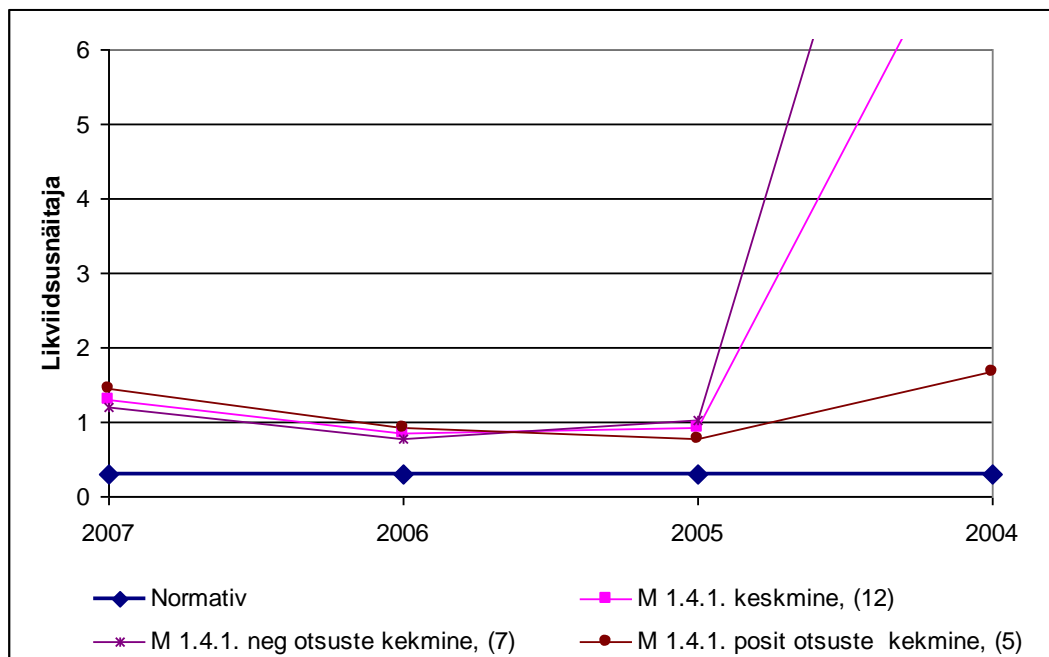
(Allikas: Maamajanduse Infokeskus)

Mikropõllumajandustevõtete arendamise investeeringutoetuse (meede 1.4.1) ja loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse (meede 1.4.2) taotlejatest moodustatud valimi keskmine likviidsuskordaja 2007. aastal oli 4,1 (joonis 21). Madalam oli meetme 1.4.1. alt taotlejate likviidsuskordaja, kelle antud aasta keskmine likviidsuskordaja väärtus oli 1,3, mis ei ole halb näitaja.

Joonis 21. Taotlejate keskmine likviidsuskordaja, 2004-2007

Meetme 1.4.1 alt toetuse taotlejate positiivse ja negatiivse otsuse saanute likviidsusnäitajate vahel ei ole olulist erinevust (joonis 22). Negatiivse otsuse saanud taotlejate likviidsusnäitaja väärtus 2007. aastal oli 1,1 ning positiivse otsuse saanud ettevõtjate likviidsusnäitaja oli 1,5. Mõlematel juhtudel on likviidsusnäitajad head, olles kõrgem varem määruses kehtestatud normatiivsest väärtusest 0,3.

Joonis 22. Meetme 1.4.1. taotlejate likviidsuskordajate keskmised näitajad, 2004-2007

Likviidsuskordaja võimaldab anda ettevõtte osas parema ülevaate tema maksevõimest võrreldes maksevõimenäitajaga. Arvestades põllumajandusettevõtete suhteliselt head maksevõimet hinnatuna likviidsusnäitaja alusel nii tootmistüübiti, suurusgrupiti kui ka toetuse

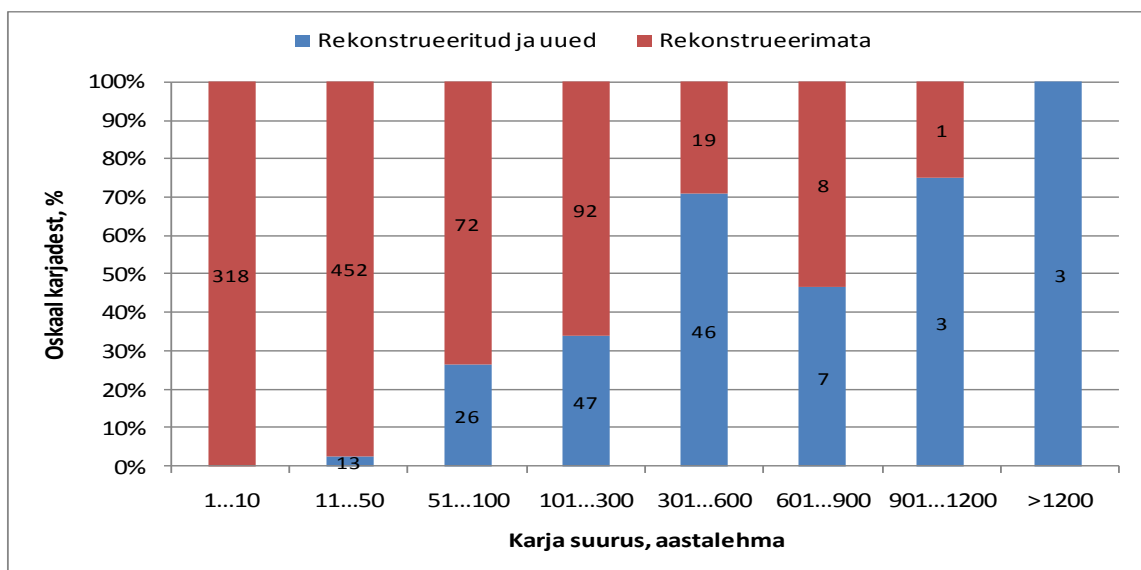
taotlejatest moodustatud valimi alusel, siis puudub objektiivne alus maksevõime näitaja määrustes sätestatud normatiivse väärtuse 1 muutmiseks.

1.6 PIIMAKARJADE STRUKTUUR UUTES VÕI REKONSTRUEERITUD FARMIDES NING REKONSTRUEERIMATA FARMIDES

Analüüsi aluseks on:

- uute või rekonstrueeritud piimakarja farmide andmed (koostanud T. Bulitko, ETKÜ, seisuga 10.08.2008);
- karjade 2007. aasta kontrollaasta toodangu andmed (allikas: JKK);
- piimakvoodi andmed (allikas: PRIA, seisuga 06.01.2009);
- meede 1.4.2 toetuse saajad (allikas: PRIA, seisuga 12.08.2008).

T. Bulitko ja PRIA andmetel on Eestis alates 2000. aastast rekonstrueeritud, rekonstrueerimisel ning kavas rekonstrueerida (investeeringutoetus määratud) 145 piimakarjafarmi (vt Joonis 23). Kokku oli 06.01.2009 seisuga piimakvoodiomannikke (piima turustavaid piimatootjaid) 1261, seega asub rekonstrueeritud või uutes farmides 11,5% kõigist karjadest. Seejuures ei ole andmeid, et rekonstrueeritud oleks piimakarjafarme, milles peetaks kuni 10-pealist piimakarja ning karjagrupis 11-50 piimalehma on rekonstrueeritud või uute lautade osakaal vaid 3%. Karjagruppides suurusega 51-100 ning 101-300 on rekonstrueeritud või uute lautade osakaal vastavalt 27% ning 34%. Üle 300 pealistest karjadest asub uutes või rekonstrueeritud lautades ligikaudu 68%.

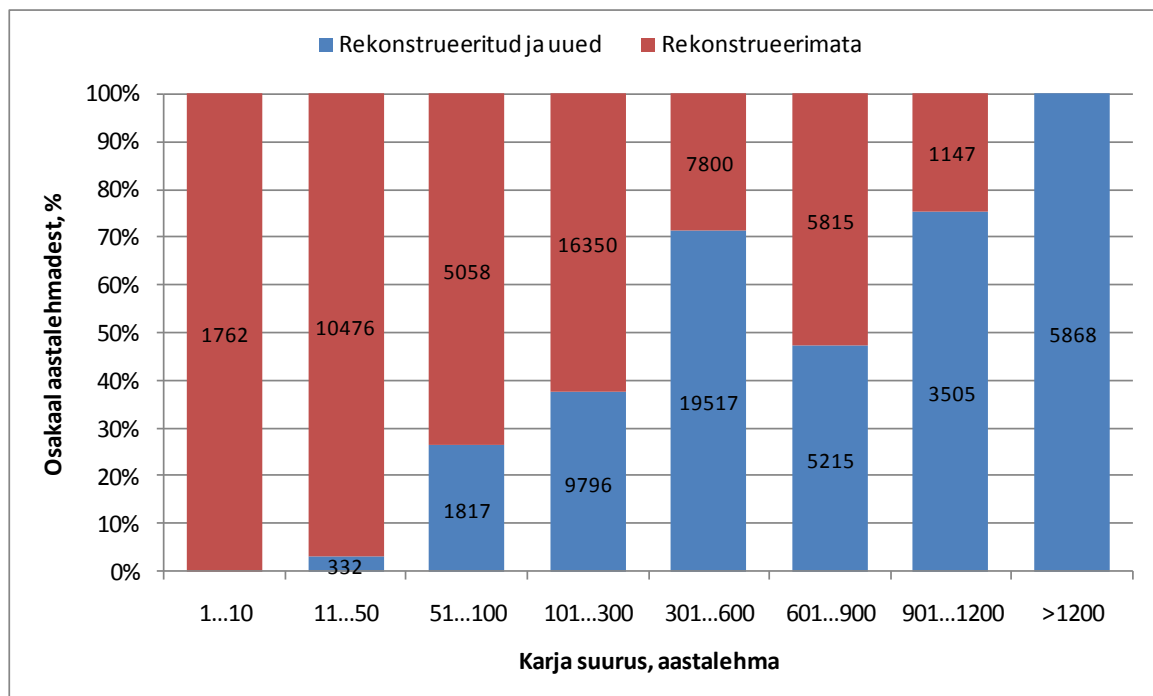

Joonis 23. Rekonstrueeritud ja uute piimakarjafarmide osakaal piimakarja suurusgrupiti

(Allikas: T. Bulitko, ETKÜ, JKK)

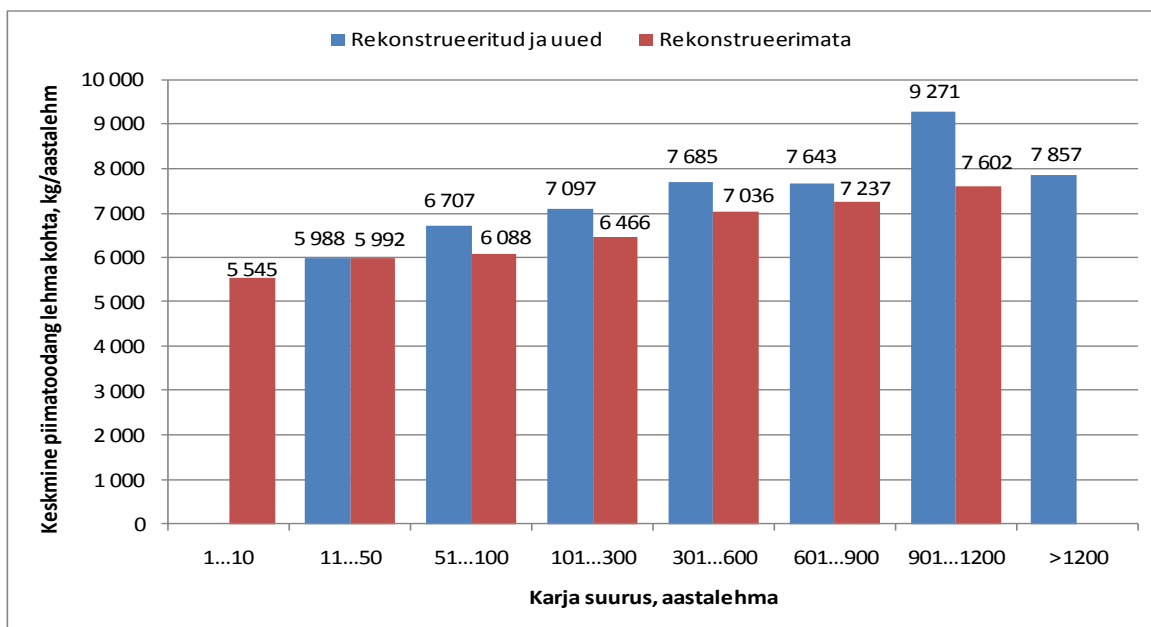
JKK andmetel on jõudluskontrolli all 94 458 piimaveist (2007. aasta seisuga). **Piimaveistest ca 49% peetakse rekonstrueeritud või uutes piimafarmides** (arvesse on võetud ka neid farme, millele on investeeringutoetus määratud, kuid rekonstrueerimine või ehitamine ei ole veel lõppenud). Karjagrupiti on piimalehmade jaotus rekonstrueeritud ja uutes lautades ning rekonstrueerimata lautades sarnane karjade jaotusega (vt Joonis 24).

Rekonstrueeritud ja uutes lautades asuvate karjade piimakvoot kokku on ca 354 tuhat tonni, mis moodustab 54% seisuga 06.01.2009 Eesti väljajagatud piimakvoodist. **Seega võib öelda, et üle poole Eestis toodetavast piimast toodetakse uutes või rekonstrueeritud piimafarmides.**

Joonis 24. Aastalehmade arv rekonstrueeritud ja uutes ning rekonstrueerimata piimafarmides piimakarja suurusgrupiti

(Allikas: T. Bulitko, ETKÜ, JKK, PRIA)

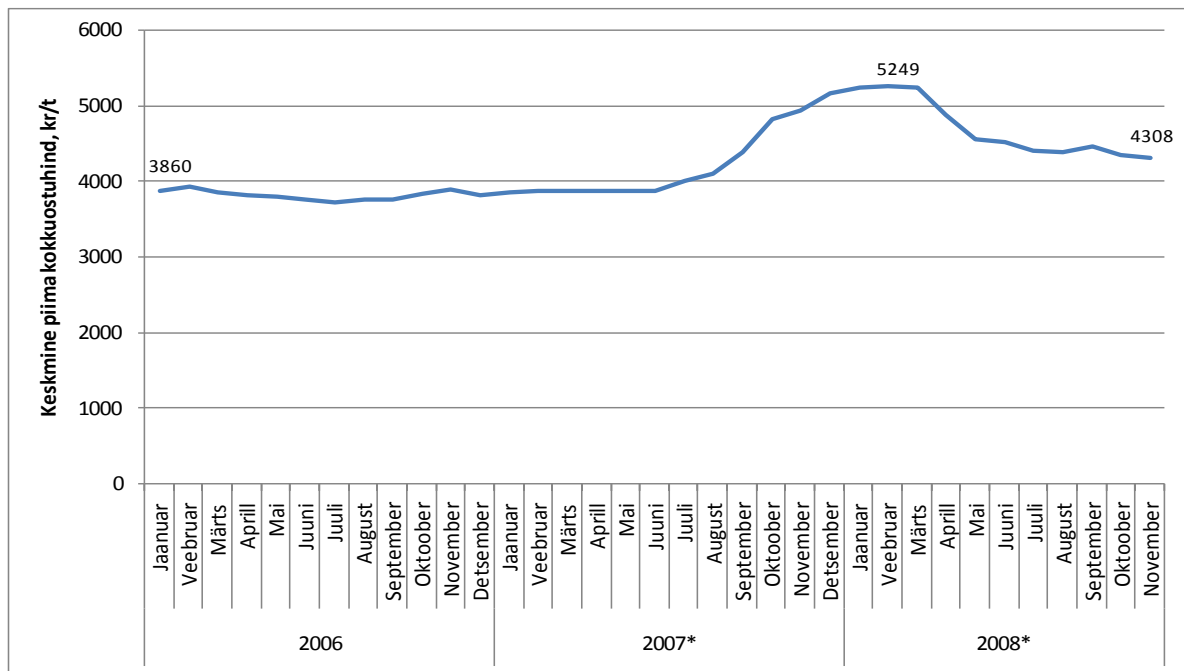

Joonis 25. Keskmine piimatoodang lehma kohta rekonstrueeritud ja uutes ning rekonstrueerimata piimafarmides piimakarja suurusgrupiti
(Allikas: T. Bulitko, ETKÜ, JKK)

Keskmine piimatoodang lehma kohta oli uutes ning rekonstrueeritud lautades asuvate karjade puhul 2007. aastal 7229 kg. Rekonstrueerimata farmides asuvate karjade keskmine piimatoodang lehma kohta oli 5908 kg. Seega on keskmise piimatoodangu erinevus 1321 kg. Joonis 25 kirjeldab keskmist piimatoodangut farmi tüübi ning karjagruppide kaupa. Kõigis karjagruppides, v.a. karjad suurusega 11-50 lehma, on rekonstrueeritud ning uutes lautades peetavate karjade keskmine piimatoodang kõrgem, kui rekonstrueerimata farmides peetavate karjade puhul. Samuti võib täheldada tendentsi, et karja suuruse kasvades, suureneb ka keskmine piimakus. Samas ei saa eristada seda, kas rekonstrueeritud või uutes lautades peetavate karjade kõrgemad toodangunäitajad on tingitud parematest pidamistingimustest ning kaasaegsemast tehnoloogiast, või on toodangunäitajate erinevus tingitud sellest, et investeeringuid on teinud kõrgema toodanguga karjade omanikud. Eeldatavasti omavad tähtsust mõlemad tegurid.

1.7 PIIMA KOKKUOSTUHIND

Piima kokkuostuhind tegi Eestis perioodil 2007. aasta suvest kuni 2008. aasta suveni läbi kiire tõusu ning seejärel suhteliselt kiire languse (joonis 26). Kui 2006. aasta alguses oli keskmine piima kokkuostuhind Eestis 3860 kr/t, siis 2008. aasta märtsiks oli see kasvanud 1389 kr võrra, ehk 36%. Samas oli keskmine piima kokkuostuhind 2008. aasta novembriks langenud 4308 kr/t, ehk 941 kr võrra (18%) võrreldes tippphetkega. Ajakirjanduses ilmunud info kohaselt on piima kokkuostuhind 2009. aasta alguses ca 3800 kr/t ehk 2006. aasta alguse tasemel.

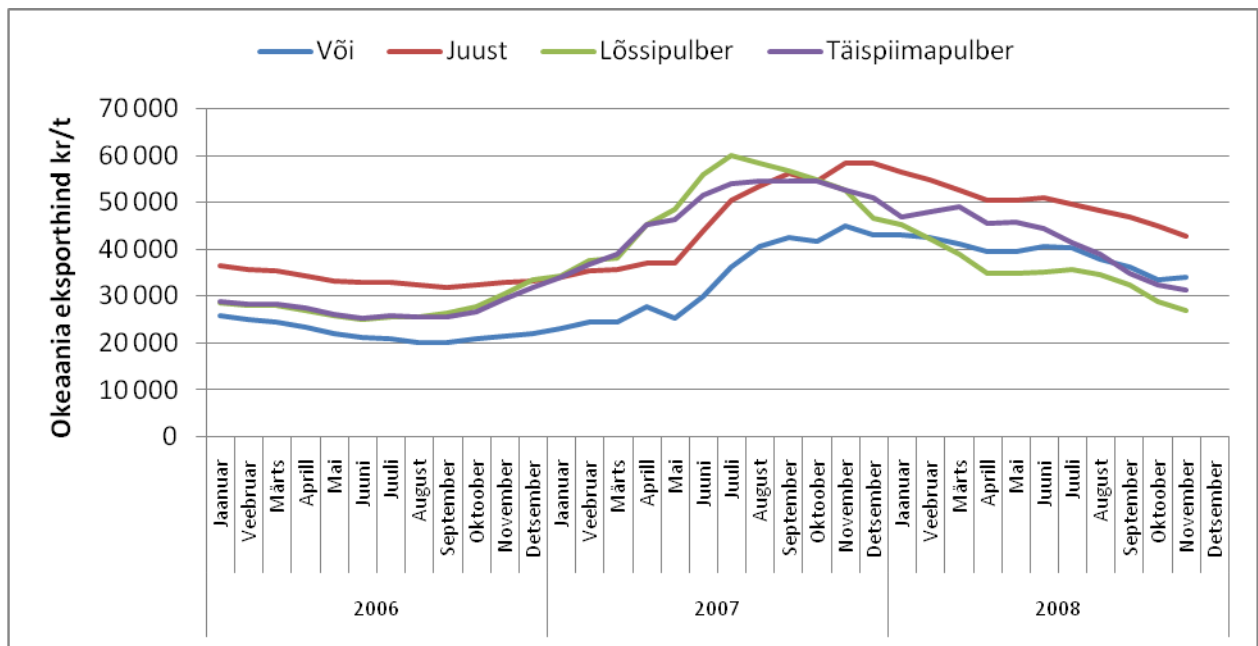

Joonis 26. Piima kokkuostuhind Eestis 2006-2008, kr/t.

(Allikas: Statistikaamet)

Kui vaadelda piimatoodete eksporthindade dünaamikat Okeaanias samal perioodil, siis võib täheldada teatavat ajanihet piima kokkuostuhinna dünaamikaga Eestis (vt Joonis 27). Kui Okeania eksporthinnad hakkasid tõusma 2007. aasta alguses ning saavutasid tipu 2007. aasta keskel ning teisel poolel, siis Eestis algas piima kokkuostuhinna kiire tõus 2007. aasta sügisel. Piimatoodete eksporthinnad kasvasid Okeaanias 2006. aasta algusest kuni tippphetkeni või puhul 95%, juustu puhul 73%, lõssipulbri puhul 74% ning täispiimapulbri hind kasvas 61%. Võrreldes tippphetkega langesid eksporthinnad Okeaanias 2008. aasta detsembriks või puhul 24%, juustu puhul 27%, lõssipulbri puhul 55% ning täispiimapulbri puhul 43%. Seega on hinnamuutused Okeania ekspordturgudel olnud suuremad, kui piima kokkuostuhinna muutused Eestis. **Arvestades aga teatud ajanihet turgude reageerimise vahel, võib eeldada, et piima kokkuostuhinna langus jätkub Eestis ka 2009. aasta kevadel ning kokkuostuhinna languse pidurdumine või kasv sõltub eelkõige arengutest piima ekspordturgudel ning rakendatavate turukorraldusmeetmete (eraladustamine, eksporditoetused, sekkumiskokkuost) mõjust.**

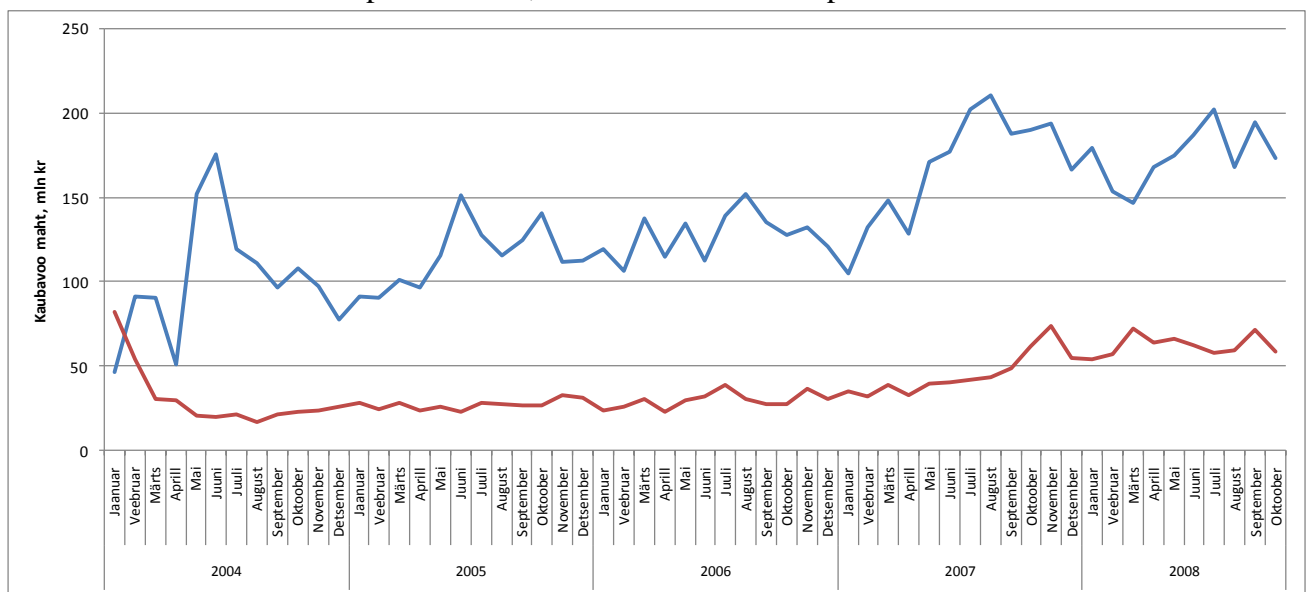

Joonis 27. Piimatoodete eksporthinnad Okeaanias 2006-2008, kr/t

(Allikas: FAO)

Eesti väliskaubanduse statistikast ilmneb, et 2007. aasta teisel poolel toimus järsk piimatoodete ekspordimahtude (rahalisel vääringus) kasv (vt joonis 28), mille üheks põhjustajaks oli kindlasti piimatoodete hindade tõus eksporditurgudel. 2008. aastal on kümne kuuga eksporditud ca 95 mln krooni eest enam piimatooteid, kui 2007. aasta samal perioodil.

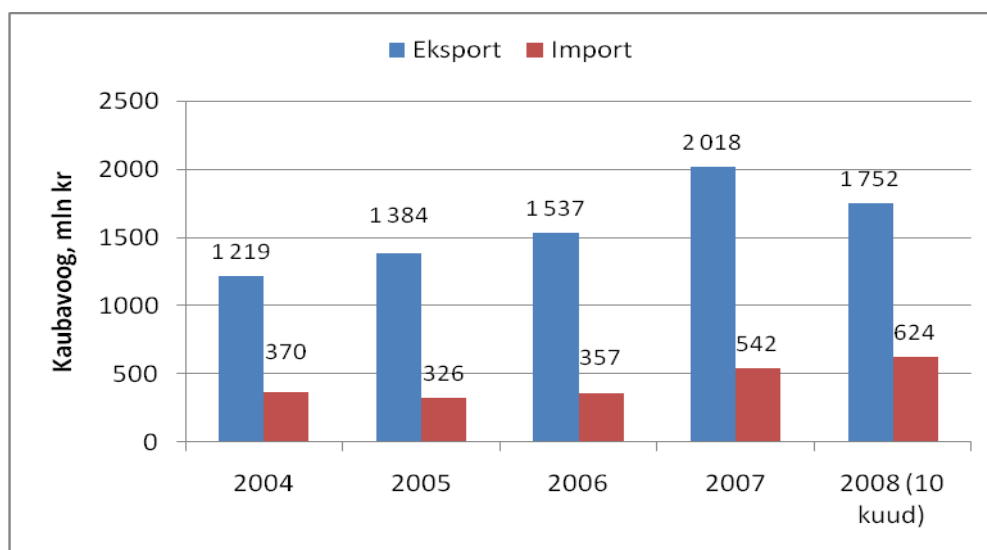

Joonis 28. Eesti väliskaubanduse kaubavoog, kaubagrupp „04 Piim ja piimatooted; linnunemad; naturaalne mesi“ 2004-2008 kuude kaupa, mln kr

(Allikas: Statistikaamet)

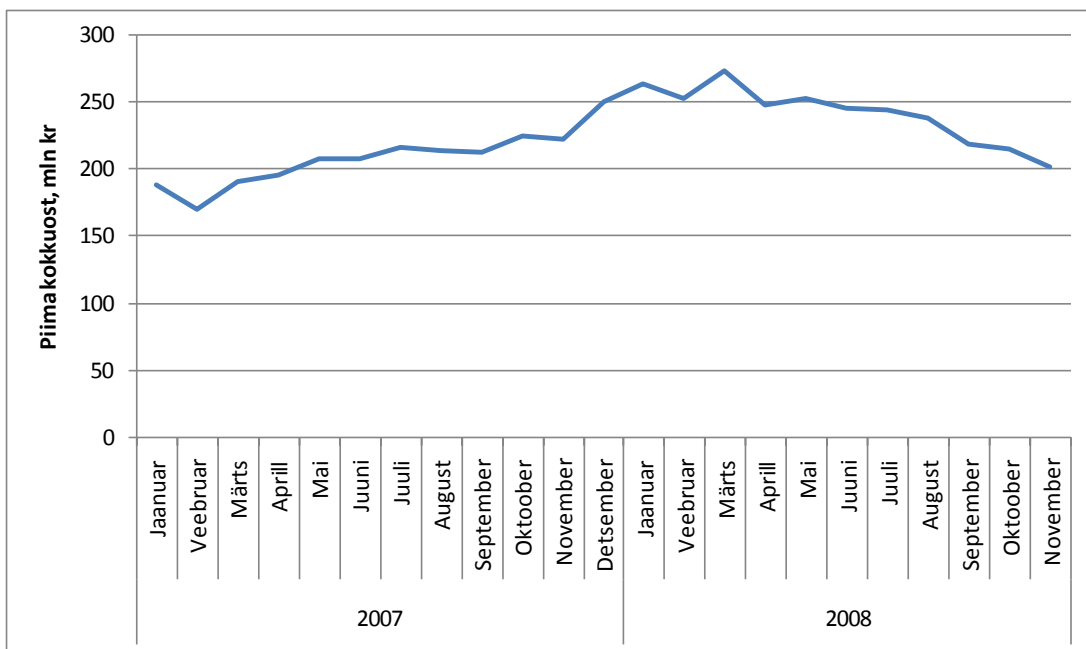
Läbi mitmete aastate võib täheldada tendentsi, et ekspordimahud vähenevad aasta I ja IV kvartalis. Arvestades Eesti piimatööstuste keerulist olukorda (toodang seisab laos ning ekspordinõudlus on väike), on tõenäoline, et 2009. aasta esimestel kuudel olukord halveneb veelgi. Mõningast leevendust võivad tuua turukorraldusmeetmed – 1. jaanuarist avati või eraladustamine, ning tõenäoliselt avatakse 1. märtsist ka või ja lõssipulbri sekkumiskokkuost. Samas tuleb arvestada, et sekkumiskokkuostu finantseeritakse riiklikest vahenditest. Samuti on Euroopa Komisjon kehtestanud uuesti eksporditoetuste määrad (2007. aasta suvest alates oli eksporditoetuse määraks 0 eurot/kg). Seega on hakatud põllumajanduspoliitika meetmetega Euroopa piimaturule sekkuma. Nende meetmete mõju ei avaldu aga kohe, kuna nii eraladustamise, sekkumiskokkuostu kui eksporditoetuste puhul laekuvad toetused või ostusumma toetuse taotleja arvele mitmekuuse viitajaga. Seega võib nende meetmete reaalne mõju piimaturgudeni jõuda 2009. aasta II ja III kvartalis, mistõttu jätkub seni ka surve kokkuostuhindade alanemisele.

Eksportijatel on võimalik kasutada eksporditoetuse ettemakseid, mida neil tuleb garanteerida 110% ulatuses toetuse summast. Sektori olukorda võiks leevendada riigi poolne abi eksportijatele garantiide saamiseks. Perioodil 2004-2008 on Eesti piimatoodete ekspordit kasvanud (vt Joonis 29). 2007. aastal oli ekspordimaht 66% suurem, kui 2004. aastal. Kasvanud on ka piimatoodete import. Kui 2007. aastal oli piimatoodete väliskaubandusbilans 1,476 mld krooniga positiivne, siis 2008. aasta 10 kuu seisuga oli väliskaubandusbilansi ülejääk piimatoodete osas 1,128 mld krooni. 2007. aasta samal perioodil oli vastav näitaja 1,243 mld krooni. Seega on väliskaubandusbilansi ülejääk piimatoodete osas aastaga vähenenud 9% võrra ning imporditud piimatoodete osakaal Eesti turul suurenenud, mis viitab kasvanud konkurentsile piimatoodete osas ka Eesti siseturul. Arvestades üldist majanduslikku fooni, vähenevaid sissetulekuid, suurenevat tööpuudust võib oodata Eesti siseturul nõudluse vähenemist piimatoodete järele.

Joonis 29. Eesti väliskaubanduse kaubavoog, kaubagrupp „04 Piim ja piimatooted; linnunomad; naturaalne mesi“ 2004-2008, mln kr

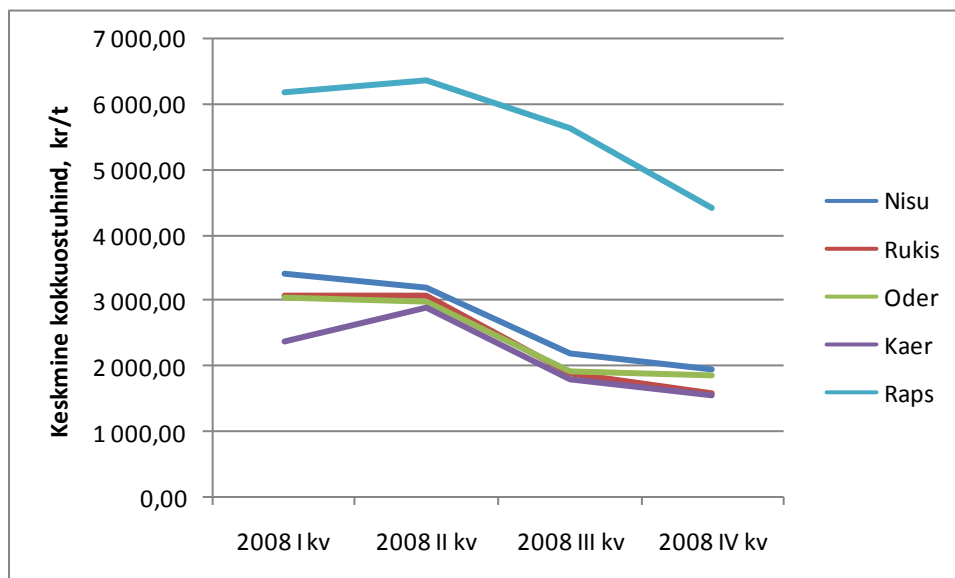
(Allikas: Statistikaamet)

Joonis 30. Piima kokkuost 2007-2008 kuude kaupa, mln kr

(Allikas: Statistikaamet)

Piima kokkuostuhinna langus mõjutab oluliselt piimatootjate sissetulekuid. Joonisel 30 on kujutatud piima kokkuost rahalises vääringus 2007. ja 2008. aastal (kokkuostetud piima kogus on korrutatud keskmise kokkuostuhinnaga). Jooniselt nähtub, et alates 2008. aasta märtsist on piimasektori sissetulek piima müügist hakanud vähenema, ulatudes 2008. aasta novembris 201 mln kroonini. Viimati oli sektori sissetulek piima müügist sellest madalam 2007. aasta aprillis.

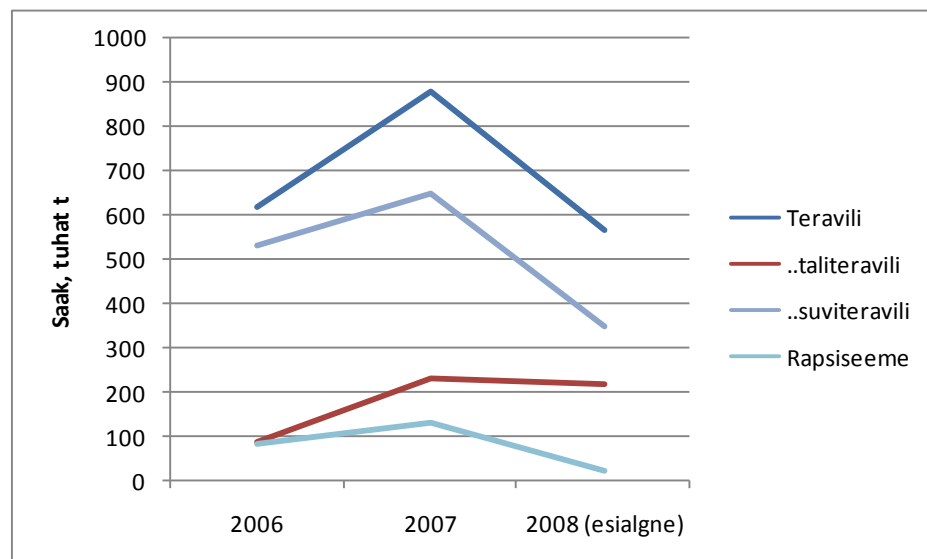

Joonis 31. Keskmine teravilja kokkuostuhind 2008. aastal, kvartalite kaupa, kr/t

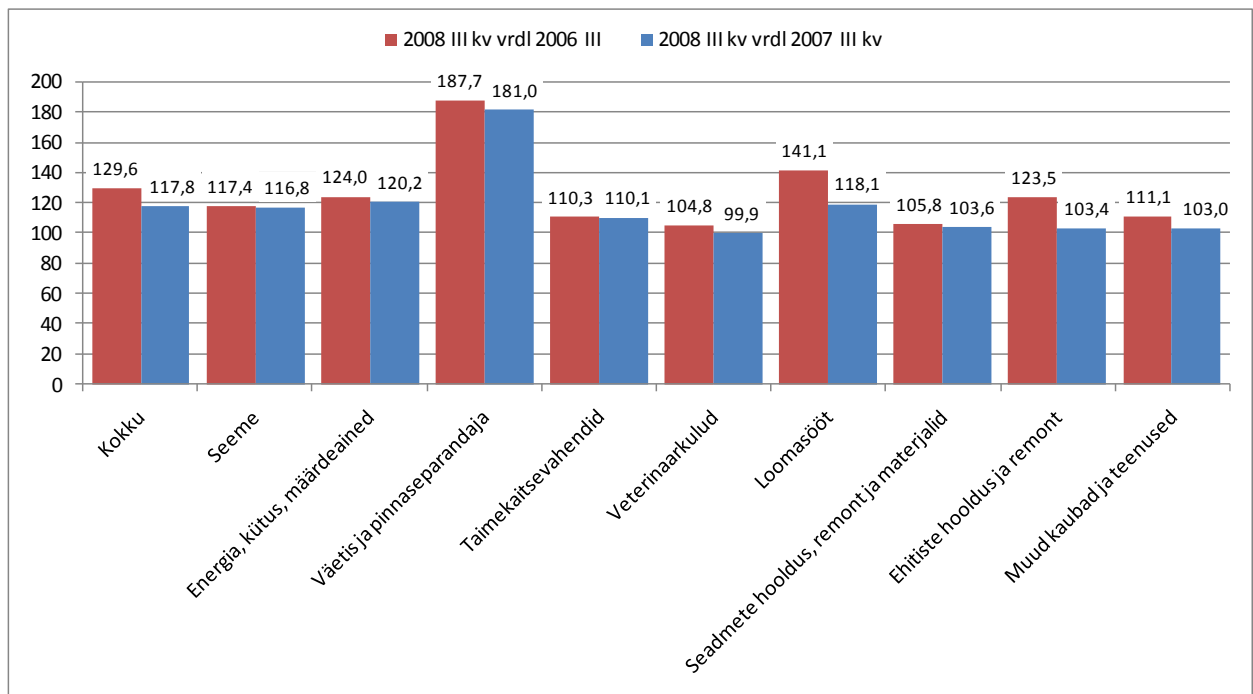
(Allikas: EKI)

Joonisel 31 on kujutatud teravilja ja rapsiseemne kokkuostuhindade muutumist 2008. aastal. Selgub, et 2008. aasta III ja IV kvartalis toimus oluline kokkuostuhindade langus. Odra kokkuostuhind oli 2008. aasta IV kvartalis võrreldes 2008. aasta I kvartaliga 39% madalam, nisu kokkuostuhind 43% madalam. Rapsiseemne kokkuostuhind oli aasta viimases kvartalis 28% madalam, kui esimeses kvartalis. **Seega on kokkuostuhindade alanemisest tingituna sissetulekud vähenenud ka teraviljasektoris. Samas tähendab see loomakasvatussektorile olulise sisendi (söötade) hindade langust.**

Statistikaameti esialgsetel andmetel vähenes 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga oluliselt ka teraviljade ning rapsiseemne saak (joonis 32). Teraviljade saak vähenes 35% võrra, seejuures taliteraviljade saak 6% võrra ning suviteraviljade saak 46% võrra. Rapsiseemne saak vähenes esialgsetel andmetel koguni 83% võrra. Seega mõjutab lisaks kokkuostuhindade langusele taimekasvatussektori sissetulekuid ka suhteliselt väike saak 2008. aastal, mistõttu võib tootjatel tekkida raskusi 2009. aastal kevadtöödeks vajalike vahendite leidmisega.

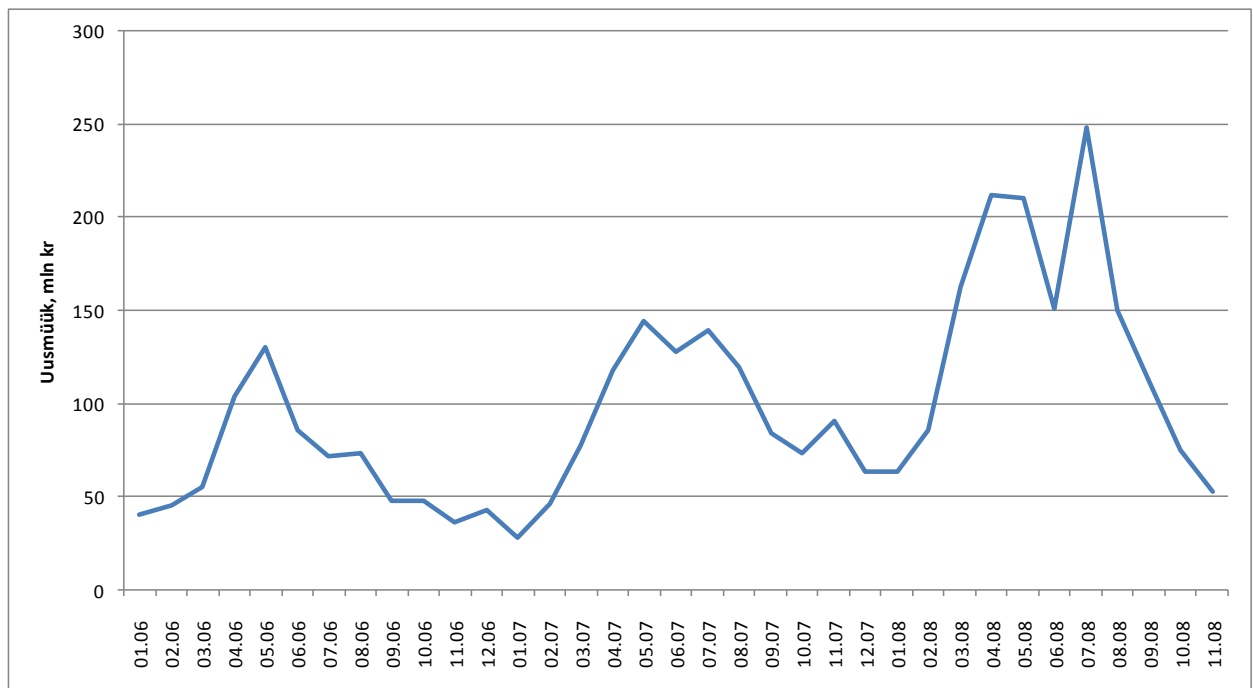
Joonis 32. Teravilja ja rapsiseemne saak 2006-2008, tuhat t
(Allikas: Statistikaamet)

Joonis 33. Põllumajandussaaduste tootmise vahendite ostuhinnad 2007. ja 2008. aasta III kvartalis võrrelduna vastavalt 2006. ja 2007. aasta III kvartaliga

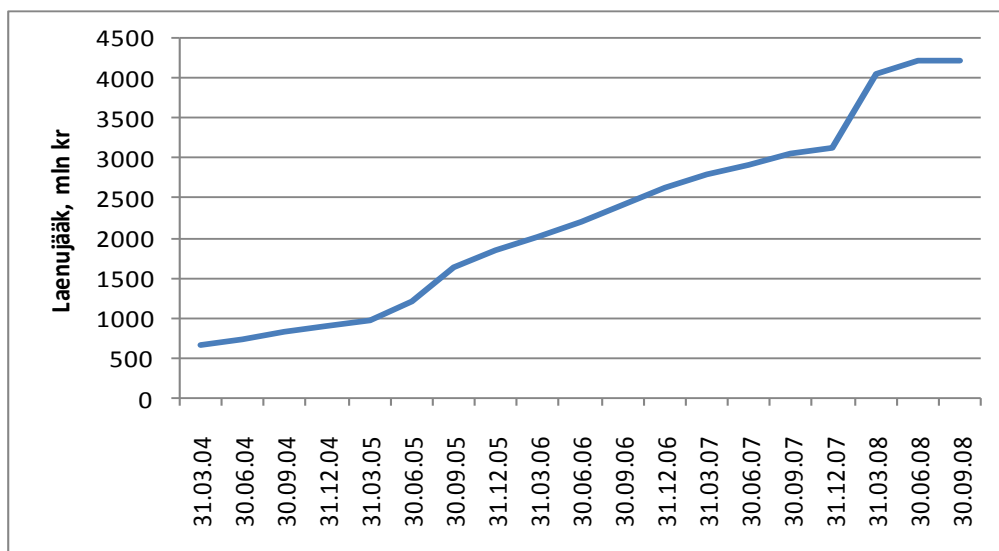
(Allikas: Statistikaamet)

Lisaks põllumajandussaaduste hindadele on 2007. ja 2008. aastal oluliselt muutunud ka põllumajanduses kasutatavate tootmissisendite hinnad (Joonis 33). Kõige enam on kallinenud väetiste ning pinnaseparandajate hinnad. 2008. aasta III kvartalis olid need 2007. aasta III kvartaliga võrreldes 81% kallimad. Samal perioodil kallinesid energia, kütus ja määrdeained 20% võrra ning loomasööt 18% võrra. Keskmise brutokuupalk põllumajanduses, jahinduses ja neid teenindavatel tegevusaladel suurenes samal perioodil 20% võrra ning 2006. aasta III kvartaliga võrreldes 54% võrra. Mõningast leevendust sisendite hindade osas võib tuua 2008. aasta sügisel alanud mootorikütuste hinnalangus. Samuti on vähenenud surve palgakasvule, pigem võib oodata mõningast palkade alanemist.

Joonis 34. Põllumajandustehnika liisinguportfelli uusmüük 2006-2008, mln kr
(Allikas: Eesti Pank)

Joonisel 34 on toodud põllumajandustehnika liisinguportfelli uusmüük 2006-2008. aastal kuude kaupa. Jooniselt nähtub, et 2008. aasta augustist novembrini on toimunud kiire uusmüügi vähenemine. Kui 2008. aasta juulis ulatus põllumajandustehnika liisinguportfelli uusmüük 250 mln kroonini, siis novembriks oli see kahanenud 50 mln kroonini, ehk 80% võrra. Oma mõju uusmüügi vähenemisele on kindlasti ka sesoonsusel, kuid **tähelepanu tuleks pöörata sellele, et uusmüügi vähenemine on olnud väga ulatuslik ning see on toimunud väga kiiresti.** Uusmüügi suur kasv 2008. aasta alguses on osaliselt tingitud MAK 2007-2013 investeeringutoetuste reaalsest avanemisest 2008. aasta alguses ning 2007. aasta headest majandustulemustest (saadud kasum investeeriti).

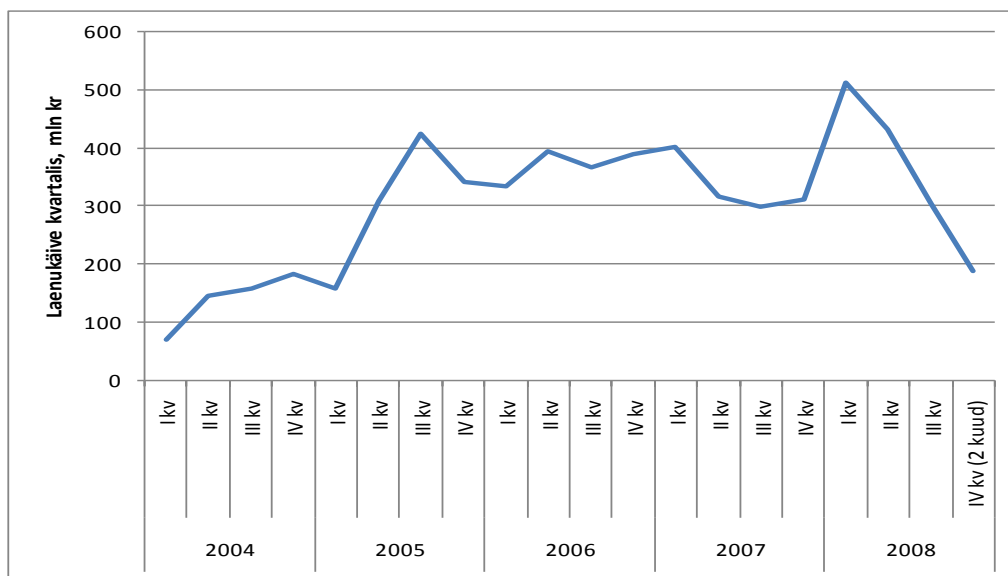

Joonis 35. Põllumajanduse, jahinduse ja metsamajanduse ettevõtete laenujääk 2004-2008, kvartalite kaupa, mln kr.

(Allikas: Eesti Pank)

Jooniselt 35 selgub, et põllumajanduse, jahinduse ja metsamajanduse ettevõtete laenujääk oli 2008. aasta III kvartali lõpus 4,2 mld krooni. Võrreldes 2004. aasta I kvartaliga on see kasvanud 528% võrra, seejuures on kasv võrreldes 2007. aasta IV kvartaliga 35%. Seega on põllumajandussektori laenude jääk viimase aasta jooksul kiiresti kasvanud. Kõigi juriidiliste isikute laenujääk kasvas 2004. aasta I kvartalilt 2008. aasta III kvartali lõpuni 166% võrra ning 2007. aasta IV kvartali lõpust 2008. aasta III kvartali lõpuni 6% võrra. **Seega on põllumajandussektori laenukoormus kasvanud oluliselt kiiremini kui majanduses tervikuna.**

Kvartaalne laenukäive on põllumajanduse, jahinduse ning metsamajanduse sektoris 2008. aastal langenud, kuid kuna 2008. aasta detsembri andmed ei olnud ülevaate koostamisel kättesaadavad, siis ei saa anda lõplikku hinnangut laenukäibe alanemise kohta (Joonis 36). **Küll võib aga täheldada, et lisaks (liisingu) uusmüügi kiirele vähenemisele on kiiresti alanenud ka põllumajandussektori laenukäive.**

Joonis 36. Põllumajanduse, jahinduse ja metsamajanduse ettevõtete laenukäive 2004-2008, kvartalite kaupa, mln kr.

(Allikas: Eesti Pank)

1.8 ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED

- Lähtudes analüüsitud meetmete toetuse saamiseks seatud vajalikest tingimustest, ilmneb Statistikaameti, FADN ja analüüsitud ettevõtete andmeil, et seatud tingimused ei ole piiravad maksevõime, likviidsusnäitajate osas, probleeme valmistab mõningatel juhtudel taotlejate võlakordaja lubatust suurem väärtus. Ekspertid leiavad, et on õigustatud piirangute seadmine ja nende säilitamine toetuste taotlemisel. Kehtestatud piirangud on asjakohased ja nende leevendamine ka tänastes majandustingimustes pole põhjendatud seoses järgnevalt tooduga:
  - Toetuste taotlemisel peavad olema selged kriteeriumid, mis on kontrollitavad, asjakohased ning vastama üldkehtestatud standarditele.;
  - Tingimuste muutmine rahastamisperioodil meetmete raames toetuse taotlemiseks tekitab küsimusi ja vaiete esitamisi teiste taotlejate poolt, kes eelnevatel perioodidel pole osutunud toetuskõlblikeks;
  - Toetuste saamine on põhjendatud, kui on piisavalt garanteeritud toetuse õige- ja asjakohane kasutamine ning ka suureneva riski tingimustes tagatakse võetud kohustuste täitmine. Sätestatud kriteeriumite järgimine tagab ettevõtete senise majandustegevuse, nende tegevuse tulemuslikkuse ja võime tegutseda jätkusuutlikult ka suurema riski tingimustes;
  - Kui lõdvendada toetuste taotlemise tingimusi, siis need toetuse taotlejad, kes ei vasta täna kehtestatud vajalikele miinimumkriteeriumitele, võivad investeringutoetust saades sattuda majandustingimuste halvenemise tõttu veelgi suurematesse laenukohustustesse ja makseraskustesse. See tähendab, et

nad ei suuda täita ka võetud viieaastast kohustust toetuse taotlemisel ning peavad toetuse tagasi maksma (milleks nad tõenäoliselt aga suutelised ei ole).

- Antud näitajad ei kitsenda oluliselt taotlejate ringi, kuna kõigis seni toimunud taotlusvoorudes on taotletud summa olnud suurem, kui taotlusvooru eelarve.
- Kuna toetust saanud tootjad peavad olema jätkusuutlikud, siis finantskriteeriumide leevendamine suurendab riski, et toetust saavad tootjad, kes ei ole jätkusuutlikud.
- Tänapäevases majandussituatsioonis on erinevad laenu- ja liisinguandjad põllumajandusettevõtetele laenu või liisingu andmisel lisaks maksevõime-, likviidsus- ja võlakordajale olulisele kohale seadnud ettevõtte minevikuliste ja tulevaste rahavoogude hindamise, mille kaudu määratletakse ettevõtete maksevõimelisus. Lisaks nõutakse liisingettevõtete poolt n.ö kriisisituatsiooni rahavoogude aruannet, et selgitada, missugusel viisil toimub keerulises majandussituatsioonis võetud kohustuste täitmine ehk kui plaan A ei rakendu siis milline on plaan B. Pankade/liisingufirmade puhul on tegemist erakapitalil rajanevate ettevõtetega, kes on suunatud kasumi teenimisele ning oma tegevuses arvestavad nad võimalike riskidega. Toetuste puhul on tegemist abiga, mille andmisel on aluseks seadus ja seadusest tulenevad määrad, mis tähendab, et toetuste puhul peab rakendusamet andma aru ka teda kontrollivatele asutustele toetuste tulemuslikkuse ja asjakohasuse üle. Kehtestatud finantsnäitajate tasemete kaotamisega, võib oluliselt raskeneda kontrollimehhanismi funktsioneerimine.
- Oleme arvamusel, et toetuste andmisel tuleb erijuhtumeid kaalutleda ning vajadusel põhjalikumalt analüüsida täiendavat informatsiooni, kuid sealjuures nõuavad täiendavad tegevused rakendusametitele täiendavat administreerimis-suutlikkust ja kulutusi.
- Eesti Maaülikooli Majandus- ja sotsiaalinstituudi poolt prognoositud põllumajandustootmise investeeringute vajaduse analüüsis 2006. aastal lähtusime konkreetsetest makromajanduslikest näitajatest antud perioodil ning Eesti Panga lähituleviku prognoosidest. Maailmamajanduses toimunud muutused on viimaste aastate vältel kardinaalselt muutunud nii ehitushinnaindeksit, põllumajandustoodangu hindasid ning on suurenenud nõudlus teatud liiki põllumajandustoodangule. See situatsioon soodustas oluliselt otsuseid investeerimiseks ning ettevõtete tegevuse laiendamiseks. Tänapäevases majandussituatsioonis, kus ettevõtjate likviidsusprobleemid süvenevad tänu ebasoodsatele toodangu müügihindadele, tingituna ülepakkumisest, tarbijate ostujõu vähenemisest ja probleemidest ülemaailmsel finantsturul, ei ole otstarbekas investeerimisel meetmete tingimuste lõdvendamine toetuste saamisel.
- Võlakordaja suurem väärtus toetust taotlenute grupis võib põhjendada, nende ettevõtete, kus tootmistüübist tulenevalt on vajalik suurem investeerimistegevus ja investeerimiseks kasutatavad summad on suuremad, mistõttu kasutatakse lisaks omavahenditele mitmeid erinevaid võõrvahendeid.
- Oleme arvamusel, et sektori olukorda aitaks parandada:

- abi tootjatele laenugarantiide saamisel;
- abi piimatoodete eksportijatele toetuse ettemaksugarantiide saamisel
- investeeringutoetuste ettemaksude lubamine, et leevendada investeerimisel tekkivat survet tootjate käibevahenditele. Eriti kehtib see pikaajaliste investeeringute (ehitised ja rajatised) kohta.
- nn . TOP-UP-i makse suurendamine.